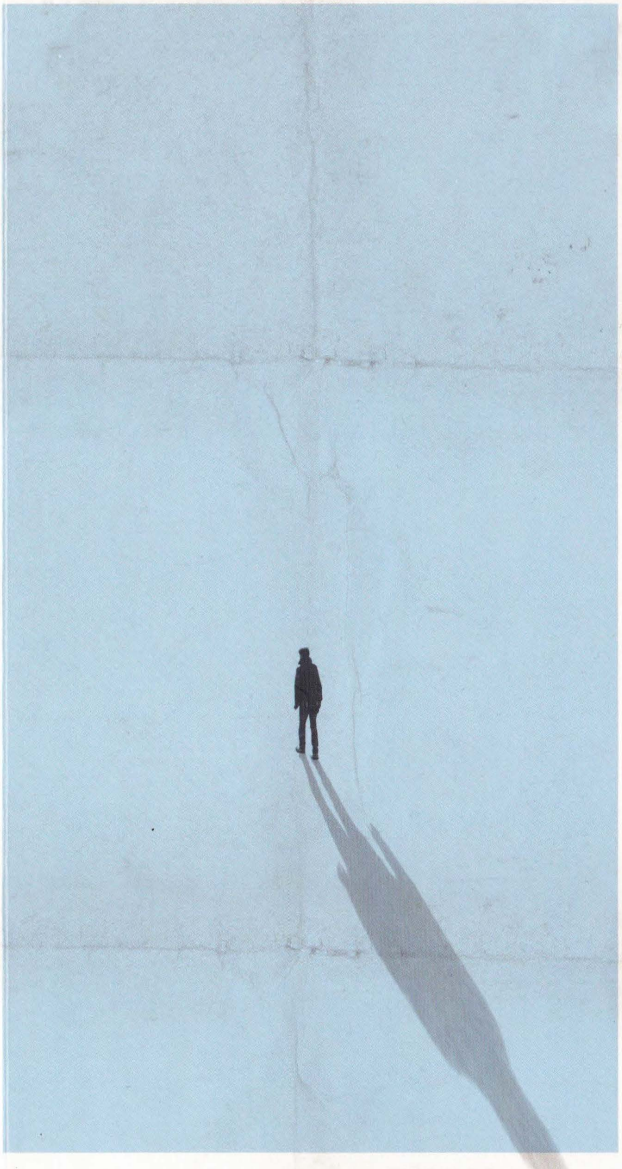
BUZDA YÜRÜYÜŞ Münih-Paris



JAGUAR

23 Kasım - 14 Aralık 1974

WERNER HERZOG



“Mutlu azınlığa!”

WERNER HERZOG

1942, Münih doğumlu Alman yönetmen, yapımcı ve yazar. "Yeni Alman Sineması"nın en önemli temsilcilerinden olan Herzog; *Nosferatu: Phantom der Nacht, Aguirre: der Zorn Gottes, Fitzcarraldo, Woyzeck* gibi filmlerinin yanında birçok önemli belgesel de çekmiştir. Ünlü Fransız Traffuat'ın "yaşayan en önemli yönetmen" olarak nitelendirdiği Herzog'a göre, 1978'de Almanca yayımlanan *Buzda Yürüyüş* -yönetmenlik düşüncelerini açıkladığı *Conquest of the Useless* ile birlikte- filmlerine göre daha kalıcı bir değer taşımaktadır.

ALİ BOLCAKAN

İstanbul'da doğdu. Michigan Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

Werner Herzog
Buzda Yürüyüş

Kitabın Özgün Adı
Vom Gehen im Eis

© Jaguar Kitap, 2016
© Werner Herzog, 1978

1. Baskı: Şubat 2016, İstanbul

Çeviren
© Ali Bolcakan

Editör
Hakan Toker

Sayfa Tasarım
Hakan Güngör

ISBN: 978-605-6587-85-6

Baskı-Cilt
Ana Basın Yayın San. Tic. A.Ş.
Sertifika No: 20699

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Jaguar Kitap'a aittir.
Tüm hakları saklıdır.

JAGUAR KİTAP

Prof. Dr. Cemil Bilsel Cad. Sayan Han No: 8/22 Eminönü/İstanbul
Tel: 0 212 522 94 22
www.jaguarkitap.com
iletisim@jaguarkitap.com
Sertifika No: 27215

BUZDA YÜRÜYÜŞ

WERNER HERZOG

Çeviren
Ali Bolcakan



Önsöz

1974 yılının kasım sonuna doğru Paris'ten bir arkadaşım beni arayıp Lotte Eisner'in çok hasta olduğunu ve muhtemelen öleceğini söyledi. Olamaz, dedim, şimdi ölemez, Alman sineması şu an onsuz yapamaz, bu önemli kadının ölmesine izin veremeyiz. Bir ceket, bir pusula ve gerekli malzemelerle dolu bir kamp çantası aldım. Çizmelerim o kadar sağlam ve yeniydi ki yüzümü kara çıkarmayacaklarına emindim. Yaya olarak oraya ulaşırsam onun hayatta kalacağına dair sağlam bir inançla Paris'e giden en kestirme yola koyuldum. Zaten kendimle baş başa kalma ihtiyacı da duyuyordum.

Yol boyunca yazdıklarım okurlar için değildi. Şimdi, neredeyse dört yıl sonra, bu küçük not defterini elime alınca, beklenmedik bir hisse kapıldım ve bu metni tanımadığım kişilere gösterme arzusu, yabancı gözlere kapıyı ardına kadar açmanın dehşetine ve çekingenliğine baskın geldi. Sadece bazı çok özel değiniler çıkartıldı.

Werner Herzog
Delft, Hollanda, 24 Mayıs 1978

Cumartesi, 23 Kasım 1974

500 metre kadar yürüdükten sonra, batıya doğru yöneleceğim Pasinger Hastanesi yakınlarında ilk molamı verdim. Pusulamla Paris yönünü tayin ettim, artık hedefime kilitlenmiştim. Seyir hâlindeki bir Volkswagen minibüsten atlayıp hiç yara almayan Achternbusch hemen ardından yeniden denemiş ve bacağını kırmıştı; şimdi 5. koğuşta yatıyor.

Lech Nehri, dedim ona, asıl mesele orası, üzerinde çok az sayıda köprü var. Acaba köyün sakinlerinden biri sandalla beni karşı yakaya geçirir mi? Herbert, her birinde beş kartın olduğu iki sıra ufak boy kartla falıma bakıyor ama onları nasıl yorumlayacağını bilemiyor çünkü yorumların yazılı olduğu kâğıdı bulamıyor. Açtığı kartlarda Şeytan ve ikinci sırada baş aşağı duran Asılı Adam var.

Hava bir bahar günü gibi güneşli, işte bu gerçek bir sürpriz. Münih'ten nasıl çıkmalıyım? İnsanların kafasından neler geçiyordur? Karavanlar mı? Toptan satın alınan hurda arabalar mı? Araba yıkamak mı? Kendime dair derin düşüncelere dalmak dünyanın geri kalanının uyum içinde olduğunu açığa çıkarıyor.

Her şeye ağır basan tek bir düşünce var: Buradan uzaklaşmak. İnsanlar beni korkutuyor. Eisner'imiz ölmemeli, ölmeyecek, buna izin vermeyeceğim.

Şu an ölüyor değil çünkü ölmüyor. Şimdi değil, hayır, buna hakkı yok. Kararlı adımlarının altında yer sallanıyor. Hareket ettiğimde bir bizon hareket ediyor. Dinlendiğimde bir dağ istirahata çekiliyor. O, buna cesaret edemez! Etmemeli. Etmeyecek. Paris'e vardığımda hayatta olacak. Ölmemeli. Belki daha sonra, izin verdiğimizde, ölebilir.

Yağmurun sırılsıklam ettiği bir tarlada bir adam bir kadını yakalıyor. Çimler çamura boyun eğip dümdüz olmuş.

Sağ baldırım sorun çıkarabilir, sol ayağımdaki bot da öyle, tam da tarağın ön kısmından. Yürürken insanın kafasından o kadar çok şey geçiyor ki beynim zonkluyor. Biraz ileride kıl payı atlatılmış bir kaza. Haritalar benim tutkum. Futbol maçları başlıyor, sürülmüş tarlalara santra çizgisi çekiyorlar. Bavyera futbol flamaları Aubing (yoksa Germering mi?) banliyö treni istasyonunda dalgalanıyor. Trenin arkasında kurumuş kâğıtlar uçuşuyor, uzun bir süre uçuşuyorlar, sonra tren gözden kayboluyor. Elimde hâlâ küçük oğlumun minik elini hissedebiliyorum, ilginç bir biçimde ters yöne bükülebilen bir başparmağa sahip o minik eli. Uçuşan kâğıtlara baktım ve kalbimi söküp paramparça etme isteğine kapıldım. Saat ikiye yaklaşıyor.

Germering, han, çocuklar ilk komünyonlarında; bir bando çalıyor, kadın garson kek taşıyor ve gedikli müşteriler ondan bir şeyler aşırmaya çalışıyorlar. Roma İmparatorluğu yolları, Kelt hafriyatları;

İmgelem sıkı çalışıyor. Cumartesi öğleden sonrası ve anneler çocuklarıyla birlikte. Oyun oynayan çocuklar gerçekte nasıl görünüyorlar? Filmlerde olduğu gibi değil. Dürbün kullanmalı.

Bütün bunlar çok yeni, yaşamın yepyeni bir parçası. Kısa bir süre önce, altımda Augsburg otobanı olmak üzere bir üst geçitte durmuştum. Arabamdan otoban üst geçitlerinde dikilip bakınan insanlar görüyordum bazen; şimdi ben onlardan biriyim. İkinci bira şimdiden dizlerime iniyor. Bir oğlan ipe dizili kartonlarla iki masa arasına barikat geriyor, ipin uçlarını seloteyple sağlamlaştırıyor. Devamlı müşteriler, "Bu yol kapalı!" diye bağırıyor. "Siz kim olduğunuzu sanıyorsunuz?" diyor garson kadın, sonra müzik çok yüksek sesle yeniden başlıyor. Garsonun eteğinin altına uzanmasını seyretmeyi çok isterdi gedikliler ama oğlan buna cesaret edemiyor.

Tüm bunların gerçek olduğuna ancak bir filmde olsaydı inanabilirdim.

Nerede uyuyacağım konusu beni pek endişelendirmiyor. Parlak deri pantolonlu bir adam doğuya gidiyor. Kalçaları hizasında bir tepsi puding taşıyan garson, "Katharina!" diye bağırıyor. Bunu güneye doğru söylüyor, ben de oraya bakarken devamlı müşterilerden biri "Valente!" diye bağırıyor. Ahbap çavuşlar hâllerinden memnun. Yan masadaki bir adam meğer çiftçi değil yeşil önlüğüyle hancının ta kendisiymiş. Yavaş yavaş sarhoş oluyorum. Yakınımdaki bardaklar, tabaklar ve keklerle dolu bir masa

bomboş olduğundan giderek sinirime dokunmaya başlıyor. Neden orada kimse oturmuyor? Pretzellerin iri tuz taneleri içimi anlatılmaz bir mutlulukla dolduruyor. Şimdi tüm mekân tek bir yöne doğru bakıyor, orada hiçbir şey olmamasına rağmen. Yürüdüğüm bu birkaç kilometreden sonra kafamın yerinde olmadığını biliyorum, ayak tabanlarım söylüyor bunu. Dili yanmayanın tabanları yanarmış. Hanın önünde tekerlekli sandalyede oturmuş sıska bir adam olduğunu fark ediyorum. Adam felçli değil zihinsel engelliymiş. İlk anda farkına varmadığım bir kadın onu itiyordu. Lambalar bir öküz sabanına asılmış. San Bernardino'nun arkasındaki karlarda az kalsın bir geyikle çarpışıyordum; orada vahşi, kocaman bir vahşi hayvan olmasını kim beklerdi ki? Dağ vadilerini görünce aklıma yine alabalıklar geliyor. Askerler, demek istiyorum, ilerliyorlar, askerler yorgun, onlar için gün bitmiş. Yeşil önlüklü hancı neredeyse kör, yüzü menünün hemen üstünde havada asılı duruyor. Kör olduğu için bir çiftçi olamaz. Evet, o hancının ta kendisi. İçeride ışıklar yakılıyor, demek ki günışığı birazdan gözden kaybolacak. Paltolu, inanılmayacak derecede üzgün bir çocuk, iki yetişkinin arasına sıkışmış bir hâlde, kola içiyor. Şimdi bando için alkış. Sessizlik esnasında hancı ördeğin ve diğer her şeyin iyi olduğunu söylüyor.

Dışarıda, soğukta, ilk inekler; bu beni duygulandırıyor. Tüten gübre yığınının etrafı asfaltlanmış ve iki kız orada paten kayıyor. Kapkara bir kedi. İki İtalyan

beraberce bir bisikleti itiyorlar. Tarlaların bu güçlü kokusu! Kuzgunlar doğuya uçuyor, arkalarında güneş çok aşağılarda. Tarlalarda ağır bir hava ve nem var; ormanlar, birçok insan yürüyor. Bir çoban köpeğinin ağzından buhar tütüyor. Alling'e beş kilometre. İlk defa arabalardan korkuyorum. Tarlada bir adam dergileri ateşe vermiş. Sesler var, sanki kulelerde çanlar çalıyor. Sis daha da alçalıyor, bir pus. Tarlalar arasında duruyorum. Genç çiftçilerin kullandığı mobiletler gürültüyle önümden geçiyor. Ufka doğru sağ tarafta birçok araba var, çünkü futbol maçı hâlâ devam ediyor. Kuzgunları duyuyorum ama bir inkâr hissi içimde kök salıyor. Evet, sakın yukarı bakmayın! Bırakın gitsinler! Gözünüz o tarafa kaymasın, gözünüzü kâğıttan ayırmayın! Hayır! Bırakın kuzgunlar gitsin! Artık o yöne bakmayacağım! Yağmurdan sırılsıklam olmuş bir eldiven tarlada duruyor. Traktörün bıraktığı tekerlek izlerinin içinde soğuk su toplanmış. Mobiletli gençler araçlarını eş zamanlı olarak ölüme doğru sürüyorlar. Aklıma toplanmamış turplar geliyor ama hakikaten, yemin ederim, etrafta toplanmamış tek bir turp bile yok. Kocaman ve tehditkâr bir traktör bana doğru geliyor, beni ezmek istiyor ama yerimden kımıldamıyorum. Yakınımdaki beyaz bir straforun parçaları bana güven veriyor. İlerideki sürülmüş tarlanın ötesinden, uzaklardan konuşmalar duyuyorum. Bir orman, kara ve hareketsiz duruyor. Şeffaf ay solumda yükseliyor, yani güneyde. Her tarafta tek motorlu uçaklar, karanlık çökmeden akşamın tadını çıkarıyorlar. On adım

ileri: Karanlık çıkmaz ayın son çarşambasında gelecek. Orada, durduğum yerde, yerinden çıkmış, siyah ve turuncu renklere boyanmış bir işaret direği var; ucuna baktığında kuzeydoğuyu gösterdiğini görüyorum. Ormanın yakınında köpekler ve çok sakin şekiller. İçinden geçtiğim bölgede kuduz hüküm sürüyor. Eğer tam üstümdeki sessiz uçakta olsaydım, bir buçuk saatte Paris'te olurdum. Kim odun kesiyor? Bir saat kulesi mi çalıyor? Haydi, artık devam.

Nasıl da içinde oturduğumuz arabalara dönüştüğümüzü insanların yüzlerinden okuyabilirsiniz. Askerler, sol kanat çürüyen yaprakların içinde olmak üzere, dinleniyorlar. Karaçalı beni daraltıyor, sözcüğü kastediyorum, "karaçalı" sözcüğünü. Lastiği olmayan bir bisiklet jantı var, üstüne boylu boyunca kırmızı kalpler çizilmiş. Bu yol kıvrımında, gördüğüm izlerden arabaların yoldan çıktıklarını anlıyorum. Bir orman hanı önümde beliriyor, bir kışla kadar büyük. Orada bir köpek var, bir canavar, bir buzağı. Bir anda bana saldıracağı hissine kapılıyorum ama şansıma kapı yerinden uçarcasına açılıyor ve buzağı sessizce içeri giriyor. Çakıl sahneye çıkıyor ve tabanlarımın altına giriyor, ondan önce yerin hareketleri görülüyordu. Mini etekli küçük yaşta kızlar diğer ufaklıkların mobiletlerine binmek için hazırlar. Bir ailenin önüme geçmesine izin veriyorum, kızın adı Esther. Bir mısır tarlası, sürülmemiş, kül rengi ve çıtırdıyor ama hiç rüzgâr yok: Adı ölüm olan bir tarla. Yerde nemden sırılsıklam olmuş ev yapımı beyaz bir kâğıt parçası buldum ve onu kaldırdım, sayfanın ıslak

tarlaya bakan yüzünde bir şey okuyabileceğimi umarak. Kâğıtta yazı yok, hayal kırıklığı da.

Döttelbauer'de herkes her şeyi kilitlemiş. Yol kenarında, boş şişelerle dolu bir bira kasası dağıtımcıyı bekliyor. Eğer çoban köpeği, ne diyorum, bir kurttu o, kanıma bu kadar susamış olmasaydı, geceyi köpek kulübesinde geçirebilirdim, ne de olsa içinde saman var. Bir bisiklet geliyor ve her tam dönüşte pedalı zincir korumasına çarpıyor. Bariyerler yanımda devam ediyor ve tepemde elektrik. Şimdi üstümden yüksek voltajla çatırdayarak geçiyor. Buradaki bu tepe Hiç Kimseyi Hiçbir Şeye davet ediyor. Tam altımda bir kasaba kendi ışıkları içinde uzanıyor. Sağda ileride, neredeyse sessiz, canlı bir sokak olmalı. Işık konileri, hiç ses yok.

Alling'in dışında, belki uyurum diye bir şapele girdiğimde içeride St. Bernard cinsi köpeğiyle dua eden bir kadın bulunca nasıl da korkmuştum. Önümdeki iki servi, korkularımın ayaklarımdan geçip dipsiz çukura geçmesini sağlıyor. Alling'de bir tane bile meyhane açık değil; karanlık mezarlıkta, sonra futbol sahasında, daha sonra ise hâlen inşaat hâlinde olan ve camların plastik kılıflarla kalınlaştırıldığı bir binada dolaştım. Birisi beni fark ediyor. Alling'in dışında bir keçe, tahminimce turba kulübeleri. Bir çalıdaki karatavukları tedirgin ediyorum, kocaman, ürkmüş bir yığın, önümdeki karanlığa uçuyor. Merak beni doğru yere, bir sayfiye evine götürüyor, bahçe kapalı, göletin üzerinde ufak bir köprü; kilitli. Joschi'den öğrendiğim düz yolu uyguluyorum. Önce bir

panjuru zorluyor, sonra bir camı kırıyorum ve içeri-deyim. Köşeyi kaplayan bir koltuk, kalın süs mum-ları, hâlâ yanıyor; yatak yok, onun yerine yumuşak bir halı, iki yastık, henüz içilmemiş bir şişe bira. Köşede kırmızı balmumundan bir mühür. 50'lerden kalma, modern tasarımlı bir masa örtüsü. Üstünde, büyük bir gayretle onda biri çözülmüş bir çapraz bul-maca, kenarlardaki karalamalar olası her sözcüğün denendiğini gösteriyor. Çözülenler: Kafaya giyilen şey? Şapka. Köpüklü şarap? Şampanya. Uzaktan konuş-maya yarayan cihaz? Telefon. Bulmacanın kalanını çözüyor ve bir hatıra olarak masada bırakıyorum. Muhteşem bir yer, her türlü tehlikeden çok uzakta. Ha evet, uzunca, yuvarlak? Orada işte, dikine, dört harf, yatay uzanan telefonun L'siyle bitiyor; çözüle-memiş, ama ilk harfin kutucuğunun kenarlarının üzerinden tükenmez kalemle geçilmiş. Karanlık köy yolunda süt güğümüyle yürüyen kadın gördüğüm-den beri aklımdan çıkmadı. Acaba dışarıdaki göle-tin içinde alabalık var mı?

Pazar, 24 Kasım

Dışarıda sis, hava buz gibi, anlatamayacağım kadar soğuk. Bir buz katmanı bir su birikintisinde yüzüyor. Kuşlar uyanıyor, gürültüler. Sahanlıkta adımlarımın çıkardığı ses öyle yabancı ki. Yüzümü kulübede bulduğum bir havluyla kuruluyorum; havlu leş gibi ter kokuyordu, kokuyu bütün gün taşıyacağım. Çizmelerimle ilk problem, o kadar yeniler ki henüz çok sıkılar. Biraz köpük sürdüm. Her hareketimde bir hayvan gibi dikkatliyim ve inanıyorum ki hayvanların düşüncelerine de sahibim. İçeride, kapının yanında bir zil asılı: Ortalarında bir tokmak olan birbirine bağlı üç keçi çanı ve çekmek için bir püskül. Yemek için iki gofret; belki bugün Lech'e varırım. Sisin içindeki bir karga sürüsü bana eşlik ediyor. Bir çiftçi pazar günü aracıyla gübre taşıyor. Siste karga sesleri duyuluyor. Traktör izleri toprakta çok derin izler açmış. Bir avlunun ortasında ıslak ve pis şeker pancarlarının oluşturduğu düz ve kocaman bir dağ var. Angerhof: Yolumu şaşırmışım. Sisin içindeki birçok köyden aynı anda pazar ayininin çan sesleri yükseliyor, ayin başlıyor olmalı. Saat dokuz.

Sisin içinde, şeker pancarlarından oluşan esrarengiz tepeler patika boyunca dizili. Boğuk sesli bir

köpek. Bir pancardan bir parça kesip yerken Sachrang'ı düşünüyorum. Şurubun köpüğü çok gibi geliyor; tadı hatıraları canlandırıyor. Holzhausen: Sokak beliriyor. İlk çiftlikte, kenarlarına eski lastiklerin ağırlık olarak konulduğu bir plastik brandayla hasat edilen mahsul örtülmüş. İnsan yürürken fırlatıp atılmış birçok şeye rastlıyor.

Amper Nehri üzerindeki Schöngeising yakınlarında kısa bir mola veriyorum; donuk arazi, ormanın kenarındaki çayırlar ve boylu boyunca uzanan atış poligonları. Atış poligonlarının birinden Schöngeising görünüyor; sis aralanıyor ve alakargalar geliyor. Geceleyin evde eski bir lastik çizmeye işedim. Bir avcı, yanındaki ikinci bir avcıyla beraber, bana yukarıda ne aradığımı sordu. Ona köpeğini ondan çok sevdiğimi söyledim.

Wildenroth, "Yaşlı Hancı" konukevi. Amper'i izleyerek boş, kışlık sayfiye evlerini geçtim. Dumanların içinde yaşlı bir adam bodur bir çam ağacındaki baştankara yuvasını yemle dolduruyordu, duman kulübesinin bacasından tütüyor. Adamı selamladım ve ona sobanın üzerinde sıcak kahvesi var mı diye sorup sormama konusunda tereddüde düştüm. Köyün girişinde ufak tefek, çarpık bacaklı ve yüzünden delilik ifadesi akan yaşlı bir kadın gördüm; bir bisikleti itiyor ve *Bild am Sonntag* gazetesini dağıtıyordu. Evlere, sanki her biri bir düşmanmışçasına, gizlice yaklaşıyordu. Bir çocuk bir demet plastik pipetle çubuk çekme oyunu oynamak istiyor. Garson da şu an yemek yiyor, lokmasını çiğneyerek geliyor.

Benim köşemde bir koşum takımı, içinde aydınlatma için kırmızı bir sokak lambası, üstünde de bir hoparlör asılı. Oradan Zither müziği ve "Holleridi" duyuluyor, benim güzel Tirol'üm.

Sürülmüş tarlalardan soğuk bir buhar yükseliyor. Muhabbete dalmış iki Afrikalı abartılı el kol hareketleri yaparak önümde yürüyorlardı. Yolun sonuna kadar arkalarında olduğumu fark etmediler. En kasvetli şey ise ormanın ortasındaki Hot Gun Western City'nin çitleriydi, her şey tenha, soğuk, boş. Bir daha hiç işlemeyecek bir demir yolu. Yol uzun olacak.

İki ergen köylü güzelinin ardında, boş tarlaların üzerinde uzanan şose üzerinde kilometrelerce yürüdüm. Kızlardan biri mini etekliydi ve ufak bir çanta taşıyordu. Benden biraz daha yavaş yürüyorlardı. Böylece birkaç kilometre sonra onlara yaklaşmaya başladım. Uzaktan beni gördüler, arkalarını dönüp hızlandılar ve sonra gene biraz yavaşladılar. Ancak köye vardıklarında kendilerini güvende hissettiler. Onları geçtiğimde hüsrana uğramışlar gibi geldi bana. Sonra köyün bitiminde bir çiftlik. Uzaktan yere kapanmış yaşlı bir kadın gördüm, kalkmak istiyor ama yapamıyordu. Şınav çekiyor gibi hareketler yapıyordu, yani önce bana öyle geldi ama o kadar kaskatı kesilmişti ki ayağa kalkamıyordu. Dört ayak üzerinde evin köşesine doğru ilerledi, evin arkasında yakınları vardı. Geltendorf civarında, Hausen.

Bir tepecikten etrafa baktım, çayır uçsuz bucaksız uzanıyordu. Yolumun üzerinde Walteshausen, azıcık sağda bir koyun sürüsü, çobanı duyuyorum

ama göremiyorum. Toprak kasvetli ve donmuş. Çok uzakta bir adam yürüyerek tarlalardan geçiyor. Philipp tam önümde kuma kelimeler yazdı: Deniz, Bulut, Güneş ve kendi icat ettiği bir kelime. Şimdiye kadar kimseye bir kelime bile etmemişken. Pestenacker'de insanlar bana gerçek dışı görünüyor. Peki ama nerede uyumalı?

Pazartesi, 25 Kasım

Gece Beuerbach yakınlarındaki bir samanlıktayım; aşağısı inekler için bir korunak işlevi görüyor, zemin balçık gibi ve derin ayak izleriyle delik deşik. Yukarısı fena değil, sadece ışık eksik. Gece uzun sürdü ama yeterince ılıktı. Dışarıdan alçak bulutlar geçiyor, hava fırtınalı, her şey gri. Dışarısı yeterince aydınlık olmasına rağmen traktörlerin farları açık. Tam yüz adım sonra, yolda bir haç ve küçük bir oturak. Arkamda nefis bir gündoğumu. Bulutların arasında ufak bir yarık açılmış ve güneş tıpkı çarmıh günündeki gibi kanlı doğuyor. Cılız, yapraksız kavak ağaçları, kanadının bir çeyreği eksik olmasına rağmen bir kuzgun uçuyor, bu yağmur demek. Etrafımda güzel, kuru çim, fırtınayla sallanıyor. Oturağın tam önünde, toprakta bir traktör izi var. Köy ölüm sessizliğinde, yaptığı işin uykusundan hiç uyanmayacak gibi gözüküyor. Topuklarda, özellikle de sağ topukta, su toplandığının ilk izleri; ayakkabıları giyerken büyük bir dikkat göstermek gerekiyor. Yara bantları ve para için Schwabmünchen'e kadar gitmem gerek. Bulutlar bana doğru sürükleniyorlar. Tanrım, toprak yağmurdan ne kadar ağırlaşmış. Arkamda, bir çiftlikten hindilerin telaşlı çığlıkları yükseliyor.

Klosterlechfeld'in hemen dışındayım. Görüyorum ki Lech, köprü olmasa bile sorun olmayacakmış. Arazi bana Kanada'yı hatırlatıyor. Kışlalar, II. Dünya Savaşı'ndan kalma sığınaklar, oluklu sacdan yapılmış barakaları içinde askerler. Bir sülün sadece üç adım ötemden havalandı. Bir teneke kutudan alevler yükseliyor. Terk edilmiş bir otobüs durağını çocuklar renkli tebeşirlerle boyamış. Oluklu plastikten yapılmış bir duvar parçası rüzgârda sallanıyor. Buraya yapıştırılmış bir duyuru yarın elektriklerin kesileceğini bildiriyor ama yüz metre içinde elektrikli bir şey yok. Yağmur. Traktörler. Arabaların farları hâlâ yanıyor.

Lech'ten Schwabmünchen'e kadar azgın bir fırtına ve azgın bir yağmur dışında hiçbir şeyi fark etmedim. Kasapta sonsuz gibi gelen bir süre bekledim ve cinayet üzerine düşünüp taşındım. Handaki garson her şeyi bir bakışta anladı, bu işime yaradı, şimdi daha iyiyim. Dışarıda telsizli bir polis arabası ve polis, sonradan etraflarında geniş bir kavis çizeceğim. Bankada paramı bozdururken kasiyerin her an alarm düğmesine basabileceği hissine kapıldım, biliyorum ki öyle olsaydı hemen koşup kaçardım. Bütün sabah canım çok süt çekti. Haritamda bundan sonrası gözükmüyor. En acil ihtiyaçlarım eksik: Küçük bir el feneri ve yara bandı.

Pencereden dışarı bakınca karşıdaki çatıda yağmurda başını eğmiş, hareketsiz duran bir kuzgun gördüm. Çok sonraları bile hâlâ orada, kıpırdamıyor ve donuyor, yalnız ve kuzgun düşüncelerine dalmış

olarak öylece tünemiş. İçimi kardeşçe bir his kapladı ve göğsümü bir yalnızlık hissi doldurdu.

Dolu ve fırtına, ilk bora az kalsın ayaklarımı yerden kesiyordu. Ormanın üstünden simsiyah geldi ve bunu gördüğüm an, bu hiç tekin değil, diye düşündüm. Şimdi kara dönüyor. Islak yolda, altımda yansımamı görüyorum. Son bir saattir sürekli olarak azar azar kusuyorum, sütü çok hızlı içtim. Buradaki inekler hiç beklenmedik bir şekilde dörtnala koşmaya başlıyorlar. Kaba ve cilalı tahtalardan yapılmış üstü kapalı bir otobüs durağına sığındım, ama batıya bakan tarafı açık olduğundan arkamdaki en dip köşeye bile kar yağıyor. Fırtına, kar ve yağmur ile beraber kâğıtlar da uçuşuyor şimdi, üzerime yapışıp beni kaplıyorlar. Buradan gitmeli, yola devam.

Ağaçlık bir alanda kısa bir mola. Vadiye bakıyorum, kestirmeyi ıslak ve vıcık vıcık çayırlara tercih ediyorum; yol burada geniş bir kavis çiziyor. Berbat bir kar fırtınasıydı; şimdi her şey sakinleşiyor, yavaş yavaş kuruyorum. İleride Mickenhausen, Tanrı'nın unuttuğu bir yer. Çamlardan süzülen yağmur damlaları hâlâ iğne yapraklarla kaplı toprağa düşüyor. Sanki bir atmışım gibi baldırlarımdan buhar tütüyor. Tepelerle dolu bir arazi, ormanlarla dolu, her şey bana çok yabancı. Köyler, ben yaklaştıkça ölü taklidi yapıyor.

İçgüdülerime uyarak Mickenhausen'dan (yoksa Münster mi?) hemen önce gene biraz batıya sapıyorum. Ayak parmaklarımın uçları su toplamış ve bana o kadar zorluk çıkarıyorlar ki yürümek bir işkenceye

dönüşüyor. Bir telefon direğinin tepesinde, kayışlarla bağlı bir montajcı kayıtsızca asılı duruyor, gizlemeye gerek duymaksızın bana, aşağıdaki Acılar Adamı'na bakıyor, ağırlığını gergin kayışa verip piposunu tüttürüyor. Altından geçip giderken piposunu içmeyi bıraktı ve bakışıyla beni uzun süre izledi. Bir anda yere çivilenmişçesine durdum, topuklarımın üzerinde dönüp ona baktım. Birdenbire arkamdaki sarp kayalıkta bir mağara, ağzını sonuna kadar açıp göle doğru haykırdı. Tüm nehirler birleşip gölde sona eriyordu ve tüm gariplikler de sahilde toplanıyordu, dünyanın her yerinde olduğu gibi. Her şeyi bastıran, tuhaf ve bu dünyadan olmayan ıslık ve inleme sesleri havayı kapladı, meğer ses kayalıklar üzerinde daireler çizen planörlerden geliyormuş. İleride, uzaktaki topların gürlediği, güneşin doğduğu yere doğru, bir dağın zirvesinde bir radar istasyonu var, gizemli ve her daim suskun, tıpkı kocaman bir kulak misafiri gibi, ama bir yandan da kimsenin duyamayacağı çığlıklar yolluyor evrenin derinliklerine. Kimse istasyonu kimin yaptığını, kimin işlettiğini, kime seslendiğini bilmiyor. Acaba direkteki kayışla bağlı montajcının bu işle bir ilgisi var mı? Neden arkamdan böyle bakıyor? Radar istasyonu çoğunlukla bulutların ardında kalıyor, sonra bulutlar dağılıyor, güneş batıyor, ben dururken günler geçiyor ama istasyon kıpırdamadan evrenin en uç sınırlarına bakmaya devam ediyor. Savaşın son günlerinde bir uçak Sachrang'ın dışındaki dağlık ormanın üzerine metal bir araç bırakmıştı, ağaçların tepesinde işaret flaması

görülebiliyordu. Biz çocuklar flamanın ağaçtan ağaca gezindiğinden, gizemli aletin ileri doğru hareket ettiğinden emindik. Geceleyin bazı erkekler ormana yollandılar ve şafakta döndüklerinde ne bulduklarına dair hiçbir şey anlatmak istemediler.

Güzel tepelerle, ormanlarla dolu bir manzara, her şey sakin. Bir atmaca haykırıyor. Arkamdaki haçın üstünde şu yazılı:

Gece olmadan her şey kolaylıkla değişebilir, sabah olduğu hâlinden; bu topraklarda yaşadığım müddetçe, daima ölüm tehlikesi var. Tanrım, sana İsa'nın kanıyla dua ediyorum: Sonumu hayır eyle. Zaman sonsuzluk vakti.

Yolun güneye doğru devam ettiğini fark ettim, öyleyse tarlaların içinden devam. Kirchheim, sonra bir ormanın etrafından yürüyorum, şimdiden alacakaranlık çöküyor, Obergessertshausen: Hiç duraklamıyorum, çünkü hava zaten neredeyse kararmıştı. Belli bir yöne yürümekten çok başıboş dolanıyorum. Her iki bacağım da öyle ağrıyor ki birini ötekinin ilerisine zar zor atıyorum. Bir milyon adım ne kadar? Tepenin yukarısı Haselbach yönü, karanlıkta duran bir şey görüyorum, oraya doğru sendeliyorum ama tam anlamıyla pislik içerisindeki bir inek barınağı çıkıyor. Zemin toynaklar yüzünden diz derinliğinde balçığa dönüşmüş, ayaklarımda hemen kilolarca, sıkı sıkıya yapışan topaklar birikiyor. Haselbach'a gelmeden önceki bir tepede iki tatil evi, bira bardağı, Kasım'ı gösteren takvim. Dışarıda fırtına ve içeride fareler. Hava ne kadar soğuk!

Salı, 26 Kasım

Kirchheim'da bir Shell haritası satın aldıktan sonra durum biraz olsun açığa kavuşuyor. Gece korkunç bir fırtına vardı, sabah hâlâ etrafta her yerde darmadağın olmuş eriyen kar var. Yağmur, lapa lapa kar, bunlar düşük rütbeli papazlar. Daha dikkatli bakınca kulübenin duvarlarında bir harman döveni ve bir tırmık var, bunlar kulübeye rüstik bir hava veriyor, üzerlerinde levhalar olan yürüyüş sopaları, bir haç oluşturan tırmıklar ve Eylül güzelini gösteren bir Playboy takvimi sayfası. Pencerenin üstünde, evde yaşayanların şipşak fotoğraf kabininde çekilmiş fotoğrafları bana fena hâlde Zef ve Schinkel gibi insanları hatırlatıyor. Benzincideki adam bana öyle gerçek dışı bir bakış fırlattı ki aynaya bakıp kendimi hâlâ insan gibi gözüktüğüme ikna edeyim diye hemen tuvalete koştum. N'apalım – şimdi, kanatlanana kadar, fırtınanın beni benzin istasyonunun etrafında uçurmasına izin vereceğim. Geceleyin zorla gireceğim evin kralı olacağım, benim kalem olacak orası. Bir kez kurulunca, mutfak saatinin alarmı yüksek sesle Mahşer Gününü duyuracak. Rüzgâr dışarıda ormanı tedirgin ediyor. Gece, bu sabah soğuk gri dalgalarda boğuldu. Yol kenarındaki sigara paketleri çok ilgimi çekiyor, özellikle de ezilmedikleri zaman;

o zaman hafifçe şişip bir cesede benziyorlar, köşeleri artık o kadar sivri olmuyor ve nemin soğukta su damlacıklarına dönüşmesi yüzünden etraflarındaki naylon içeriden buğulanıyor.

Lotte Eisner nasıl? Yaşıyor mu? Acaba yeterince hızlı ilerliyor muyum? Sanmıyorum. Etraf bomboş, Mısır'da yaşadığım o terk edilmişliğin aynısını hissediyorum. Eğer gerçekten ulaşırsam kimse bu yolculuğun ne anlama geldiğini bilmeyecek. Kamyonlar hüzünlü yağmurda geçip gidiyorlar. Kirchberg – Hasberg – Loppenhausen, öyle bir yer ki hakkında söylenecek hiçbir şey yok. Batı yönünde barakalardan oluşan bir yerleşim bölgesi, her şey fazlasıyla geçici, sanki Çingeneler gönülsüzce yerleştikten sonra orada yaşıyorlarmış gibi. Ormanın ilerisine doğru bakıyorum. Çamlar birbirlerine doğru sallanıyor, kargalar rüzgâra karşı uçuyor ve hiç ilerleyemiyor. Tüm köy bir buğday tarlasına kurulmuş, her buğdayın üzerinde bir ev. Evler sapların üzerinde görkemli bir biçimde salınıyor, tüm köy eğilip bükülüyor. Atmaca, çamların yukarısında, rüzgâra karşı havada, tek bir noktada asılı, sonra rüzgâr onu dimdik yukarıya taşıyor ve o da yönünü değiştiriyor. Bir karaca yola atlıyor ve asfaltta kayıyor, sanki asfalt yeni cilalanmış bir parke zeminmişçesine. Hava çok soğuk; ben gelmeden biraz kar yağmış ve düzleşmiş çimde hâlâ biraz kar var. Bir dal başka bir ağacın içinden uzamış, bu beni şaşkına çeviriyor, ardından ölü bir köyden köpek havlamaları geliyor. Yol kenarındaki haçların önüne çömelmiş birisini görmeyi ne kadar

çok isterdim! Bütün gün tepemde alçaktan seyreden uçaklar; bir tanesi o kadar yaklaştı ki pilotun yüzünü görmüş olabilirim.

Kettershausen: Oraya varmak çok büyük bir güçlük ve içimde büyük bir yorgunluk var. Daha fazla düşünmemeli. Bir konuk evinde deri bir kanepede oturup birasını bir bira ısıtıcısıyla ısıtan yaşlı bir emekli yok muydu? Kırmızı suratlı hancı kalp krizi geçirecek gibi durmuyor muydu? Buradaki lehçeyi zar zor anlıyorum. Matzenhofen, Unterroth, Illertisen, Vöhringen.

Çarşamba, 27 Kasım

Vöhringen, bir konuk evinde geceliyorum. Sabah ilk iş ayaklarım için yara bandı ve tuvalet ispirtosu satın alıyorum. Dışarıda vahşi bir kar yağışı var. Uzun uzun kar tanelerine baktım. Lise öğrencileriyle rahibelerden oluşan bir kafile, kollarını umursamazca birbirlerinin omuzlarına ve kalçalarına koymuş, ayıplanacak hiçbir şey olmadığını, rahibelerin artık çağdaş düşüncelere sahip olduğunu açıkça göstermek istiyorlar. Bu sahnede korkunç bir komiklik ve aldırmazlık göze çarpıyor ama bir yandan da riyakârlık kokuyor. Rahibelerden birinin sırt dekoltesinde bir omzundan öbürüne uzanan bir kartal dövmesi vardı. Sonra Amalienstraße'de Wolfgang'ı arkadan gördüm ve onu hemen tanıdım. Öylesine yoğun bir şekilde düşünüyordu ki düşüncelerini konuşurmuşçasına şiddetli el kol hareketleriyle duyuruyordu.

İller'in üzerinde köprü, bir ormanın içinden geçen Beuren istikametinde bir yol, birden bir açıklık. Orman her taraftan bana bakıyor, kocaman ve kara ve bir cesetmişçesine durgun. Ormanın derinliklerinden bir şahinin haykırışı yükseldi. Yanımda su dolu bir çukur, içindeki otlar dümdüz olmuş. Su öylesine berrak ki çukurun neden donmamış olduğuna şaşırıyorum. Botumun ucuyla çukurun üzerine biraz

kar atıyorum ve görüyorum ki aslında üzerinde ince bir buz katmanı varmış, tıpkı bir akvaryumun kenarı kadar şeffaf. İçimi böyle bir yalnızlık duygusu hiç kaplamamıştı. Ormanda, hemen biraz ileride, yolların kesiştiği bir yerde küçük bir kilise var. Basamaklar, dibinde pis çınar yapraklarının biriktiği, şeffaf biçimde buzlanmış bir su birikintisine çıkıyor. Böyle bir durgunlukla çevriliyim.

Asfalt yolda solucanlar ayazdan kaçmaya çalışmış. Hepsi incecik ve boylu boyunca uzanmış. Bir sıvacı kuşu bir ağacı gagalıyordu. Beni sakinleştirdiği için bir süre orada durup onu dinledim. Biraz ileride, ıssız bir noktada, en ıssız noktada, bir tilki gördüm. Kuyruğunun ucu beyaz bir renk almıştı. Schwüpflingen –Bihalfingen– üstü kapalı bir otobüs durağında oturuyorum, yakındaki okulda teneffüs vakti. Bir çocuk gelip selam verdi ve sonra koşup gitti. Önünden geçerken, rahip bana bir şey söylüyor. Okul, çocukları yutmuş. Serçeler çatıdan damlalar hâlinde eriyor. İleride bir tepedeki çıplak ağaçlarda hâlâ donmuş elmalar var.

Laupheim, tren istasyonu lokantası: Bir Süddeutsche satın aldım, dünyada ne olup bittiğine dair hiçbir fikrim yok. Gazete, şüphelendiğim gibi, bugünün henüz sadece çarşamba olduğunu doğruluyor. Untersulmetingen, sonra ormanın içinden devam ediyorum, kardan ıslanmış toprağın üzerinde yeşil yapraklarıyla durgun bir orman. Sıçarken yabani bir tavşan istesem ona dokunabileceğim kadar yakınıma geldi ve beni görmedi. Kasığımdan aşağı her adımda

sızlayan sol uyluğumun üzerine tuvalet ispirtosu. Yürümek neden bu kadar ıstırap verici? Kimse beni yüreklendirmediğinden, ben kendimi yüreklendiriyorum. Bockighofen –Sontheim– Volkertsheim. Sontheim'da beni gören bir polis yüzünü ekşitti ve kimliğime baktı. Kötü bir muhit, gecelemek zor olacak. Endüstri çöreklenmiş; sıvı gübre, ambar yemi, tezek kokuları.

Perşembe, 28 Kasım

Volkertsheim'in dışındaki bir samanlıkta geceledim, dört bir yanda başka hiçbir şey yoktu ve ben de, henüz saat sadece dört buçuk olmasına rağmen, orada kaldım. Berbat bir geceydi. Fırtına öyle güçlü esti ki sağlam yapılmış olmasına rağmen tüm baraka sallandı. Yağmur ve kar çatıdan akmaya başladı. Ben de kendimi samanların arasına gömdüm. Gece uyandığımda bir hayvan bacaklarımın üzerinde uyuyordu. Kıpırdadığımda benden daha çok korktu. Galiba bir kediydi. Fırtına o kadar şiddetlendi ki hatırlayabildiğim kadarıyla daha önce yaşadığım hiçbir şeye benzemiyordu. Kara bir sabah; sabah kendisini böyle kapalı ve soğuk bir şekilde ancak bir felaketten, bir salgından sonra tarlalara yayar. Kulübenin rüzgâra maruz kalan tarafına kar yığılmış, karın beyaz hatlar çizdiği simsiyah tarlalar. Fırtına o kadar güçlüydü ki kar evleklerin içine hiç girmemiş. Derin, takip eden bulutlar. Sadece yüz metre yükselen ufak tepecikler karla kaplı. Keklikler sadece uçarken araziden ayırt edilebiliyor. Böyle bir kararma hiç görmemiştim. Yol levhalarına kümelenmiş kar şimdi biraz kayıp alçalmış ama hâlâ duruyor.

Rottenacker'de Tuna Nehri'ne ulaştım, köprü gözüme öyle çarpıcı geldi ki uzun süre aşağıya, suya

baktım. Akıntıya karşı savaşan boz benekli bir kuğu vardı ama olduğu yerde kalakaldı çünkü akıntıdan daha hızlı gidemiyordu. Arkasında bir değirmenin çarkı, önünde aşağı doğru hızla akan su, yani sadece ufak bir hareket alanına sahipti. Bir süre tepindikten sonra bulunduğu yerden kıyıya geri dönmek zorunda kaldı. İnşaat araçları, traktör lastiklerinin pisliği, alçak bulutlar. Birdenbire okul çocuklarının arasındayım – okul çıkışı. Köyün bitiminde onlar beni süzüyor, ben onları.

Munderkingen. Gene sol uyluğum kasığıma doğru ağrımaya başlıyor ve sinirlerimi bozuyor, yoksa her şey yolundaydı. Burada köy ve hayvan pazarları, her yerde tulumlarıyla çiftçiler, domuz taşıyan araçlar, inekler. Kendime bir çeşit fırtına kapüşonu aldım, biraz ufak ve fevkalade çirkin. Sonra uzun bir iç donu. Kasabanın azıcık dışında küçük bir kilise, tam yanında da içinde birisinin yaşadığı bir karavan var. Karavanın içinden yaşlı bir adam çıktı ve uzun bir süre çıplak, tamamen budanmış çalı gülleri-nin önünde çömeldi. Kilisenin bir köşesinde soyundum. Rüzgâr bir ağaçtan yalnız bir yaprak getirip kafamın etrafında çemberler çizdirerek döndürdü. Uzaktan top atışlarının ve avcı uçaklarının gürültüleri duyuluyor, annem savaşın patlak vermesini böyle anlatmıştı. Birkaç kilometre ileride, alçaktan uçan bir avcı uçağı bir çalıya doğru saldırıya geçti; oysa çalı, avcı uçağı mümkün olan her açıdan saldırırken kudurmuşçasına hızlıca dönüp hemen atış yapan kamufle olmuş bir tanktan başka bir şey değildi.

Çirkin yol, sonra Zwiefalten, Suebya Alpleri şimdi başlıyor, buradan itibaren yukarıları hep karla kaplı. Bir çiftçinin karısı bana kar fırtınasını anlattı. O anlatırken sesimi çıkarmadım. Geisingen, bakımsız köylerde artık kendileri için hiçbir şey istemeyen yorgun insanlar. Kar sessizliği, tarlaların siyahlığı karların altından beliriyor. Genkingen'de kapılar yıllardan beri rüzgârda çarpıp duruyor. Artık tütmeyen bir tezek yığınının üstünde serçeler gördüm. Eriyen kar damla damla bir oluğa akıyor. Bacakların yürümeye devam ediyor.

Geisingen'in dışında kar yağışı fırtınaya dönmeye başlıyor, ben de hemen adımlarımı sıklaştırıyorum, hiç durmadan, sırılsıklam olduğum için durduğum anda donmaya başlarım, bu şekilde en azından hareket halinde kalabilirim. Önüme, bazen de yanıma, savrulan ıslak kar o kadar yoğun ki rüzgâra karşı direnmem gerekiyor ve anında rüzgâr alan tarafım karla kaplı bir çam ağacına dönüyor. Kapüşonuma nasıl da minnet duyuyorum. Eski, kahverengi fotoğraflarda son Navajolar, atların üzerinde büzülmüş, örtülere sarınmış, kar fırtınasında kaçınılmaz sona doğru ilerliyorlar:

Bu imge aklımdan çıkmıyor ve direncimi güçlendiriyor. Yol hemen karla kaplanıyor. Tipide bir traktör tarlaya saplanıyor, farları yanıyor ve ilerleyemiyor; çiftçi yanında pes etmiş, ne yapacağını bilemez bir hâlde duruyor. Biz, iki hortlak, birbirimize selam vermiyoruz. Öyle zor bir yürüyüş ki rüzgârın taşıdığı yakıcı kar dosdoğru suratıma çarpıp ısırıyor.

Yolun çoğu yokuş yukarı ama yokuş aşağı giderken de her yerim acıyor. Bir kayakla atlama yarışmacısıyım, iyice öne eğilmiş, beni çevreleyen seyirciler kaskatı kesilerek tuz direği olmuş, orman ağzını kocaman açmış. Uçuyor, uçuyor ve durmuyorum. Neden durmuyor, diye bağırıyorlar. Onlar bacaklarımın mahvolmuş ve kaskatı olduğunu ve inişte kireç gibi paramparça olacağını fark etmeden uçmaya devam etmek en iyisi, diye düşünüyorum. Hiçbir şey belli etmeden uçup gittim. Sonra bir traktörün üzerinde cücemsi bir bağcı görüyorum, sonra küçüğüm göğsümü dinledi hâlâ kalbim atıyor mu diye. Ona verdiğim saat de hâlâ çalışıyor, dedi, tik tak sesi geliyor. Manzarasından ötürü, Frejus yakınlarındaki yıkılan barajın bir kartpostalını istemişimdir hep. Ve Viyana'da eski Tuna köprüsü şafak vaktinde çöktüğünde, karşıya geçmek isteyen bir görgü tanığına göre, köprü kendini yavaşça dümdüz koyuvermiş, tıpkı uykuya dalan yaşlı bir adam gibi. Her tarafta mısır tarlaları var, bu da kafamı daha çok düşünceyle dolduruyor.

Sağ ayak bileğim iyice kötüleşti. Eğer daha da şişerse ne yapacağımı bilemiyorum. Gammertingen'e doğru kıvrılarak inen yolu keserek yürüyorum, yol sarp ve acı verici. Sert bir dönüşte, sol bacağım aniden bana menisküsün ne olduğunu gerçek anlamda öğretiyor, şimdiye kadar bilgim sadece teoriyle sınırlıydı. O kadar çarpıcı bir biçimde ıslağım ki bir hanın önünde içeri girip girmemek konusunda uzunca bir süre tereddüt ediyorum. Ama

ihtiyaç beni en büyük çekincelerimi aşmaya zorluyor. Haile Selassie idam edilmişti. Cesedi öldürülmüş bir tazı, öldürülmüş bir domuz ve öldürülmüş bir tavukla yakılmıştı. Birbirine karışan küller bir İngiliz idari bölgesinin topraklarına serpilmişti. Bu nasıl da yatıştırıcı geliyor.

Cuma, 29 Kasım

İyi bir gece değil, bu nedenle sabah biraz mızmızım. Postanede bir telefon konuşması. Neufra'ya tepeler üzerinden giden çirkin, yoğun bir güzergâh. Araziden doğruca gitmek pek mümkün değil. Bitz'de korkunç bir fırtına var, her yer karla kaplı. Bi□tz'in ilerisindeki yüksek ormanda çılgın bir kar fırtınası patlıyor, ormanın içinde bile kar taneleri yukarıdan sanki bir tayfunun içindeymişçesine daireler çizerek geliyor, açık yola çıkmaya cesaret edemiyorum, orada kar dimdik geliyor. Yıllardır buna benzer bir şey burada olmamış ve daha Aralık bile değil. Yakındaki bir yolda bir kamyonet beni alıyor, çok dikkatlice ancak adım adım ilerliyor. Saplanıp kalmış bir arabayı beraberce iterek kardan kurtarıyoruz. Trudelfingen'de devam etmenin imkânsız olduğunu görüyorum, korkunç bir tipi var. Tailfingen, gene bir handa, giysilerimi asıyorum. Bütün gün bir duraklama hâlindeyim, hareket yok, düşünce yok, sekteye uğradım. Şehir berbat, epeyce endüstri, keyifsiz Türkler, sadece tek bir telefon kulübesi var. Bir de çok yoğun bir yalnızlık hissi. Ufaklık şu anda battaniyesinin kenarını sıkıca tutmuş bir şekilde yatakta olmalı. Öğreniyorum ki filmim bugün Leopold'da gösteriliyor, adalete inanmıyorum.

Cumartesi, 30 Kasım

Hâlâ Tailfingen'deyim. Gün, polisin park edilmiş araçlara ceza yazdığı bir tünelle başladı. Yanlarından pek de alışılmış olmayan bir şey yaparak, bağırıp çağırarak geçtik. Evde bir keresinde arabadaki dağınıklığı biraz hafifletmek istemiş ve bunun için yol boyunca her şeyi, özellikle de eski kâğıt parçalarını, dışarı atmıştım. Birden yığının içinde iki polis dergisine rastladım; içlerinde daha önce hiç görmediğim güzellikte resimler vardı. Resimler nefes kesici bir yerin resimleriydi. Nasıl olmuş da bunlar bir polis yayınına girmişti? Ben bu yerde, harika dev ağaçların altında uzanan harika bir yolda yürümüştüm. Yukarıda, ağaçların tepesinde harika bir ev vardı, ağaç kabukları ve bambulardan yapılmış yamyassı bir saray ama tasavvur edilemeyecek güzellikte. Papağanlar bağırdı sonra da kadınlar ve çocuklar. Yukarıda birinin yediği fındıkların kabukları aşağı düşüyordu. Hemen oranın Kamboçya'daki Lon Nol Sarayı olduğunu anladım. Bütün bunların nasıl mümkün olduğuna ilişkin bir düşünce bana musallat oldu, çünkü ona felç inmişti. Sonra Richthofen'in karavanı park edilmişti, adam da D. H. Lawrence'tı. Çocuklar ön koltuklarda yatıyor, 11 yaşında bir kız ve 10 yaşında bir oğlan. Ebeveynleri arkada uyuyor, çocuklar kalkıp

çiş yapmaya gidiyorlar. Kimsenin görmesi beklenmeyen tuhaf bir geçit töreni yaparak sessizce bir askerî araç yaklaşıyor. Çocuklar çalıların gölgesinde durdukları için fark edilmiyorlar. Sedyelerle taşınan bir yaralı alayı, öylesine korkunç bir şekilde yaralanmışlar ki halkın onları görmesi yasak. Bütün yaralılar birbirlerine zincir oluşturacak şekilde düzenli bir şekilde bağlılar ve serum dolu torbalar taşıyan hemşireler onlara refakat ediyor. Sıvılar bir bedenden öbürüne ve sonra ötekine ve sonra diğerine kesintisiz akıyor. Taşıma esnasında, sıranın ortasındakilerden biri ölüyor ve Kamboçyalı hemşirelerden biri bunu fark etmeksizin uyuyor. Durum anlaşılınca azarlanıyor çünkü ölüden bir sonraki yaralıya sıvı aktarılamıyor ve ölüden sonraki tüm yaralılar sıvıdan mahrum kalıyor. Sonra son derece eski model, çift katlı bir uçak geliyor, öylesine özenle kullanılıyor ki kanadının ucuyla yerden bir mendil kaldırıyor. Farocki ile napalm ürettim ve birlikte bir çöplük yakınlarındaki bir açıklıkta napalmla deney yaptık, acil olarak napalmın dehşetini göstermeye ihtiyacımız vardı. Yakalandık ama yalan söyledik. Kargaları duydum ve ayağa fırlayıp perdeleri yırtarcasına açtım; bir karga sürüsü neredeyse karanlıkta şehrin üzerinden geçiyordu. Her şey kardan bembeyaz, şehir karla kaplı. Sabah, zifiri karanlıktan doğuyor, bu bir rüya değil. Büyük alışveriş merkezi açılmadan önce bir satıcı küçük bir el arabasıyla bir sallanan atı dışarı getirip kablosunu fişe takıyor. Her tarafta dükkân sahipleri kaldırımı kürüyorlar.

Pfeffingen'in ilerisinde derin kar; su, benimle aynı hızda, ormandan aşağıdaki yola akıyor, yamyassı bir biçimde ve tuhaf, nabız gibi atan dalgalarla; birisi yola tuz serpmiş. Bir araç yoldan çıkmış, alttaki küçük bir bayıra girmiş ve tek başına duran bir elma ağacına toslamış. Gençler ve birkaç çiftçi arabayı yola çekebileceğimizi düşünüyorlar ama insan gücüyle bunu başarmak imkânsız. Şöyle bir ittiriyoruz, göstermelik.

Karar verdim, Zillhausen yerine Bergfelden'den gideceğim. Lapa lapa kar yağıyor ama en azından rüzgâr yok. Burgfelden'e doğru yokuş yukarı gittikçe manzara daha masalsı bir hâl alıyor, devasa kayınlar kapanarak bir çatı oluşturmuş, her şey karla kaplı ve çok tenha. İki yaşlı çiftçi bana limonata verdi çünkü tek inekleri az süt vermiş. Karar veriyorum, Schalksburg yerine patika. Öyle bir yol ki! Önce diz boyu karla kaplı patikanın seçilemediği bir tarlanın içinden geçiyor, sonra her şey ince bir bayıra daralıyor, şimdi patika gayet belirgin. Hayvan izleri. Ağaçlar ve çalılar tamamıyla gerçek dışı gözüküyor, en ince dallar bile salkım saçak karla kaplı. Sis dağılıyor ve aşağıda, çok diplerde gri ve siyah bir köy. Sonra ormanın içinden dimdik aşağıya, Frommern yönüne. Aşağısı daha ıslak, kar duruyor, çirkin, soğuk, ıslak çim beliriyor. Balingen, Frommern, yukarıdaki yol ile karşılaştırınca hepsi anlamsız bir çirkinlik. Rosswangen, bir otobüs durağında mola. Süt kovası ile bir çocuk geçiyor önümden ve beni bakışına karşı koymaya cesaret edemeyeceğim bir özgüvenle süzüyor.

Sonra kar, kar, sulu kar, karla karışık yağmur; yaradılışa lanet ediyorum. Ne için? Öylesine ıslanmış durumdayım ki insanların yüzlerine bakmaktan kaçınmak için çamurlu çayırın içinden geçiyorum. Köye gelince çekingenleşiyorum.

Çocukların karşısında köyden birisiymişim gibi bir ifade takınıyorum. Yakındaki ormanda, ağaçların kesilmiş olduğu bir açıklıktaki baltacı barınağına izinsiz giriyorum. İçeride bira yok, sadece dağınıklık, plastik baretler, koruyucu gözlükler ve aşındırıcı kimyasal sıvıyla dolu variller. Variller yüzünden nefes alabilmek için camı açıyorum. Burası uyumak için çok küçük.

Tailfingen – Pfeffingen – Burgfelden – Schalksburg – Dürrwangen – Frommern – Roßwangen – Dottershausen – Dormettingen – Dautmergen – Täbingen –Gößlingenz – Irstingen – Thalhausen – Herrenzimmern Bösingen.

Arada bir ceketimin ceplerini ters yüz edip ıslak bir havluymuşçasına sıkıyorum. Irstingen'deki lokantada bir düğün vardı. Araziye grilik ve karalık ve fırtınalı bulutlar çökmüş. Kar tarlaların üzerinde ıslakça serili, karanlık geliyor, her şey ıssız, köy yok, insan yok, barınak yok. Herrenzimmern'daki lokantada, lokantanın müdavimleri için ayrılmış masa dışında mekân boş. Tezgâhın arkasında, sivilceli, soluk yüzlü bir adam, benim yaşlarımda. Geceyi orada geçirmek istediğimi söylüyorum, beni önce baştan aşağı süzüyor. Sabah tıraş olurken yüzünü kesmiş; yüzü o kadar sivilceli ki kibarlıktan sadece ellerine

bakıyorum. Önce bir sorması lazımmış, öyle diyor, daha kapıdan geçmeden olumsuz önyargısına ek bir fırsat verebilmek için. Bütün odalar tutulmuş, diyor geri gelince, aslında hepsi boş. Müdavimlerin masası sessizce onun tarafını tutuyormuş gibi gözüküyor; parası var mı yok mu kim bilir, diye haykırıyor koyun suratlı bir aptal. Uğraşamayacak kadar ıslağım.

Bösingen'de bir evde konaklıyorum, iki kadın, bir anneanne ve kızı, bana hemen kucak açıyorlar ve bu bana iyi geliyor. Nane çayı, sahanda yumurta ikram ediyorlar ve sıcak suyla yıkanıyorum. Televizyondaki hava durumunda, yarın gün içerisinde havanın düzelmesi gerektiği söyleniyor. Yaşlı kadın evde pembe sutyenler yapıyor, mutfakta biriken sutyenler koca bir dağ olmuş. Oturup onu izlemek isterdim ama çok yorgunum.

Yolda yerden kâğıt parçaları topladım, birisi bayağı açık saçık bir porno dergisinin orta sayfasını şeritler halinde yırtmış. Parçaları bir araya getirerek resmin nasıl gözüktüğünü çözmeye çalışıyorum, şu kol nereye uyar, iç içe geçmiş uzuvlar nereye. Dikkat çekici olan şey kadınların çıplak olmalarına rağmen üzerlerinde hatırı sayılır miktarda ucuz takı olması. Kadınlardan biri sarışın, adamın tırnakları çirkin, geri kalan parçalar sadece cinsel organlara ait.

Pazar, 1 Aralık

Neredeyse dişsiz bir kedi pencerenin dışında ciyaklıyor, dışarısı bulutlu ve yağmurlu. Günlerden İlk Geliş ve yaklaşık üç gün içerisinde Ren Nehri'nde olacağım.

Tekrar, ilk defa biraz güneş; bu sana iyi gelecek, dedim kendi kendime, ama şimdi gölgem yanı başımda, pusuda. Çoğunlukla da önümde çünkü batıya yürüyorum. Gölgem öğlen bacaklarımın etrafında büzüştü ve beni gerçekten tedirgin etti. Kar bir arabayı çiğnemiş, bir kitap gibi yassıydı araba. Karın çoğu geceleyin erimiş, burada büyük parçalar kalmış, ilerideki tepenin üstünde ise bir kar tabakası var. Geniş, açık arazi, engebeli, arada ormanlık alanlar, tarlalar gene biraz kahverengimsi.

Tavşanlar ve sülünler. Bir sülün ruh hastası gibi davranıyordu, dans etti, döndü, garip sesler çıkarttı ama kur yapamadı. Kör gibiydi ve beni görmedi. Sadece ellerimi kullanarak onu kolaylıkla yakalayabilirdim ama yapmamayı seçtim. Dik çayırlardan yoluma dereler akıyordu. Bir tarla yolunun ortasında bir kaynak fışkırıyor ve daha aşağıda bir göl kadar geniş bir dere var. Kargalar bir şey için savaşıyorlar, bir tanesi suya düşüyor. Islak çayırda unutulmuş plastik bir futbol topu duruyor. Ağaç gövdelerinden canlı

varlıklarmışçasına buhar tütüyor. Seedorf'u geçtikten sonra bir bankta kalça sorunum yüzünden mola veriyorum, geceleyin zaten hissedebiliyordum ama bacağımı nasıl koyacağımı bilemedim. Konaklama on iki mark tuttu, yemek dâhil. Kesilmiş ağaçların gövdeleri ışıkta gümüşten bir yüzeye bürünüyor, buhar tütüyorlar. Yeşil ispinozlar, şahinler. Şahinler bana ta Münih'ten beri eşlik ettiler.

Pazartesi, 2 Aralık

Bösingen – Seedorf – Sulgen – Schramberg – Hohenschramberg – Gedächtnishaus – Hornberg – Gutach.

Schramberg'de her şey yolunda gözüküyordu; konukevinde kızarmış kaz, iskambil oynayanlar. İçlerinden birisi her yenildiğinde ayağa kalkıyor ve sinirli adımlarla masaların arasında yürüyordu. Aşağıya inmek yerine kaleye doğru, yukarıya, oradan sonra bir dizi tepeyi geçerek doğruca Lauterbach Vadisi'ne giriyorum, Karaorman çiftlikleri hiçbir uyarı olmaksızın beliriyor, gene hiçbir uyarı olmadan bambaşka bir lehçe. Muhtemelen yoluma ilişkin bir dizi yanlış karar aldım ve şimdi geriye bakınca, beni doğru yola getiren de bu oldu. Gerçekten kötü olan yanlış bir karar aldığımı kabul edince geri dönmeye cüret edemiyorum, kendimi başka bir yanlışla düzeltmeyi tercih ederim. Ama ne de olsa hayali bir düz çizgiyi izliyorum, ama onu tutturmak her zaman mümkün olmuyor ve sapmalar da çok büyük değil... Orman yüksek bir vadiye açıldı, sonra son çiftliğin arkasından ıslak karların arasından dik bir şekilde Gedächtnishaus'a doğru yükseldi, tepenin ardında yeniden yola çıkıyorum. Yaşlıca bir kadın, topluca ve fakir, odun topluyor ve bana çocuklarını teker teker sayıyor, ne zaman doğmuşlar, ne zaman ölmüşler.

Yoluma devam etmek istediğimi sezdiği için bütün yazgıları atlayarak, üç çocuğunun ölümünü atlayarak üç kat hızlı konuşmaya başlıyor, ama sonra ekliyor, hasıraltı edilmesine göz yumamaz: Ve tüm bunlar konuyu takip etmemi zorlaştıran bir lehçede. Tüm bir evlat kuşağının yitiminden sonra sadece her sabah odun topladığını söylemek dışında kendisi hakkında bir şey söylemiyor; keşke onunla daha uzun kalsaydım.

Aşağı doğru yalpalayarak yürürken yalpalayan bir adamı geçtim. Yol Hornberg'e doğru dik bir şekilde iniyor ve dizim ve aşil tendonum hassaslaşmış. Tendon topuğumun ucunun yakınında şişmiş ve sanki bir kutuya sıkıştırılmış gibi hissediyorum. Karanlıkta ışıklandırılmış bir ahırın kapısını sarstım, orta yaşlı iki kadın inekleri sağıyordu, sonra beş ve on yaşlarında iki kız belirdi. Büyük kız ilk başta çok tedirgin görünüyordu, sonradan ortaya çıktı ki benim bir hırsız olduğumdan eminmiş. Ama hemen güvenini kazandım ve ona balta girmemiş ormanları, yılanları ve filleri anlatmam gerekti. Tuzak sorularla anlattıklarımın gerçek olup olmadığını anlamak için ağzımı yokladı. Mutfak fakirane, koşullar sıkıntılı ama iki kadın pek düşünmeden bana geceyi geçirebileceğim bir köşe verdiler. Bir tanesi eskiden çok güzel şarkı söyleyen ve tek dostu gitarı olan televizyondaki Freddy'ye ne olduğunu merak ediyor. Kuyruğunun ucunda beyaz bir benek olan kapkara bir kedi geldi, duvarlardaki böcekleri avlamaya çalışıyor. Büyük kız kümelere çalışıyor. Bir

hırsız olsam bile, başlarına kötü bir şey gelmeyeceğinin garantisi olarak, sabaha kadar tutmaları için bıçağımı ona veriyorum.

Prech Vadisi boyunca, dik bir yükseliş, neredeyse hiç araba yok, hava puslu ve rutubet yüklü. Hep yokuş yukarı. Bükülmüş eğreltiotları yere yapışmış. Yüksek ormanlıklar ve derin, buğulu vadiler. Bulutlar ve sis üstümde göç hâlindeler. Her tarafta eriyen kar suyu çağıldıyor, en tepede bulutların arasında yürüyorum, bütün taşlardan su damlıyor. Gözüm kaçınılmaz bir şekilde boş formlara, kutulara, atılmış şeylere kayıyor. Ayaklarım beni götürüyor. Elzach, telefon konuşması, dönmeli miyim?

Önce bir çeşmenin yanında küçük bir ekmek yedim ve dönüp dönmemem hakkında biraz kafa yordum. Bir kadın ve bir kız bir perdenin arkasından, bir muhabbet kuşunun kafesini de ek bir siper olarak kullanarak, beni gözlüyorlardı. Öyle arsızca bir bakışla karşılık verdim ki kaçtılar. Dönmeyeceğim, devam ediyorum. Biederbach Vadisi, güzel ve hafifçe yükselen bir vadi deresi, çayırlar, söğüt kütükleri, güzel Karaorman evleri; Oberprechtal'ın üzerinde su çarkıyla işleyen, çalışır durumda, güzel bir değirmen, tıpkı birinci sınıf okuma kitabındaki gibi.

Bir dereye atılmış neredeyse yepyeni bir kadın bisikleti uzun süre düşüncelerimi meşgul ediyor. Bir suç? Geçmişe dayalı bir kavga? Taşralı-şehvetli-dramatik bir şey sahnelenmiş olmalı diye fikir yürütüyorum. Kırmızıya boyanmış bir bankın yarısı suyla kaplı. Bir evin kapısının üzerindeki fenere zıplamış

bir kedi, yerden çok yüksekte olduğunu hissettiği için daha fazla kıpırdamaya cesaret edemiyor. Rüzgârda fenerle birlikte hafifçe salınıyor. Gazetenin yazdığına göre son fırtınada Feldberg'de kasırganın hızı saatte 160 kilometreye varan ve Suebya Alpleri'nde de saatte 130 kilometreyi geçen hızlara erişmiş. Şimdi hava çok daha yumuşak, bulutlu, güzün son dönemleri gibi; ıslak, her yerden su damlıyor, sarkık bulutlar, yapışkan çim. Bir grup elma ağacının altında domuzlar gördüm, artık orada çim yok, sadece bataklık. Devasa anne domuzlar bir bacaklarını vıcık vıcık balçıktan dikkatlice kaldırıp yumuşakça yeniden yere koyduktan sonra gene karınlarının üzerine çöktüler. Susuzluğumu çayırların içinden akan çaylardan içerek gideriyorum. Biederbach'ta sola, yani batıya dönüyorum. Sonra, bir şekilde dağları aşmaya çalışacağım. Öğleden sonra bir buçuk.

Neşeli bir çiftçiye yol sorunca bana birazdan o yöne gideceğini ve traktörüyle gelmemi söylüyor. Hühnersedel zirvesine kadar sisli ormanların içinde tırmanmaya devam ediyorum. Oradan bütün manzarayı eksiksiz görebilmeli insan ama teatral bir bulut kulesinden başka bir şey görünmüyor. Yalnız ormandan aşağı iniyorum, devrilmiş çam ağaçları var her tarafta, dalları sırılsıklam. Aşağıda, bulutların sınırında birden beliren açık tarlalar, bir vadi; tepeler gittikçe düzleşiyor ve esasında Karaorman'dan geçtiğimi görebiliyorum. Batıdan kasvetli bulutlar geliyor ama ben, susuzluktan paslanmış ağzımı saymazsak, bir lezzet hissiyle doluyum. Ormanın dışında derin

bir kasvetle çevrelenmişim, ölüm sessizliği, sadece yağmur kıpırdanıyor. Aşağıda, batıda gökyüzü sarımsı bir turuncu, bir dolu fırtınasından önce kapanacağı gibi kapanmış, ilerisi ise puslu bir gri-siyah. Birden kocaman, kırmızı bir taş ocağı, yukarıdan bir krater görüyorum, tam dibinde de kırmızı suyun içinde, paslanmış, işe yaramaz bir kazma makinesi. Yanında da paslanmış bir kamyon.

Hiç kimse yok, boğucu bir sessizlik. Fakat, tekinsizce, tüm bu ıssızlığın ortasında bir ateş yanıyor, hem de benzinle başlatılmış. Alevler titriyor, bir hayalet ateş, rüzgâr. Aşağıdaki ovanın turuncusunda yağmur şeritleri görüyorum ve de ufukta dünyanın sonunun ilanı yanıp sönüyor. Arazinin içinden bir tren fırlayıp gidiyor ve dağların arasına giriyor. Tekerlekleri parlıyor. Bir vagon alev alıyor. Tren duruyor, adamlar ateşi söndürmeye çalışıyorlar ama vagon artık söndürülemez. Devam etmeye karar veriyorlar, sadece hızlıca ileriye. Tren hareket ediyor, karanlık evrenin içine doğru, dümdüz. Uzayın derin karanlığında tekerlekler ve vagonlardan biri parlıyor. Hayal edilemez yıldız felaketleri oluyor, bütün dünyalar birbirlerinin içine girip tek bir noktada birleşiyorlar. Işık artık kaçıp kurtulamaz, burada en koyu siyah bile ışık gibi ve sessizlik de gök gürültüsü gibi tesir eder. Artık evren daha fazla hiçlikle dolu, açılan, en siyah boşluk. Samanyolu sistemleri yoğunlaşıp anti-yıldızlara dönüşmüş. Bir saadet yayılıyor ve saadetin içinden manasızlık yetişiyor. Durum bu. Sineklerden yoğun bir bulut ve bir sığır sineği sürüsü

başımın etrafında uçuşuyor, bu yüzden elimi kolumu sallamaya mecbur kalıyorum ama gene de kana susamış bir şekilde nereye gitsem beni takip ediyorlar. Nasıl alışverişe gidebilirim? Beni süpermarketten, başımın etrafındaki böcek sürüsü ile beraber, fırlatıp atarlar. Aşağıda derinlerde, kara-turuncu gökyüzünde bir şimşek çakıyor ve aksi gibi bir yıldırım değirmenci Frenzel'i çarptı. Tek arkadaşı Fırtına Sepp olan Frenzel'i. Değirmenci Frenzel yıllarını çiftlik evinin tavan arasındaki bir tahta kulübede geçirirken Frenzel'in karısı evin alt katında Fırtına Sepp ile bir ilişki yaşıyormuş. Tavan arasına kalaslar çakarak onu kapatmışlar ama Frenzel kendisine çorba getirdikleri için karşı koymamış.

Yalnızlık iyi midir? Evet, iyi. İleride sadece dramatik manzaralar var. Bu arada cerahat büyüyerek tekrar denizde toplanıyor.

Salı, 3 Aralık

Konaklama problemleri. Karanlıkta zorla gireceğim bir ev ararken pusulamı kaybettim. Kemerimden düştüğünü fark etmemişim. Sahra Çölü'nden beri ona bağlanmıştım, acı bir kayıp. Zirvede, akşama doğru, ormanın sınırında, tuhaf bir şekilde donuk, sırtları bana dönük hâlde bekleyen bir grup adama rastladım; çoktan paydos vakti gelmiş olmasına rağmen ormandan hâlâ elektrikli testere sesleri geliyordu. Yaklaştıkça onların ormancılıkla görevlendirilmiş, araçlarını bekleyen mahkûmlar olduğunu gördüm. Yeşiller içinde bir gardiyan da başlarındaydı. Sonra birkaç tane parmaklıklı Volkswagen minibüs yanımdan geçti.

Ren Nehri kıyısında oturuyorum. Kappel yakınlarında feribotlar, durgun sular, durgun hava, neredeyse hiç kimse yok. Hava sisli, Vosges dağlarını görmüyorum. Geceleyin Münshweier'de, köyün ortasındaki bir ahırda kaldım. Sadece üst katta biraz saman kalmıştı ama o da muhakkak en azından bir on yıldır orada duruyormuş. Tozluydu ve güçlükle biraz kabartabildim, korkunç bir döşek. İleridekı evde kimse yoktu ama ilerleyen saatlerde birisi geldi, kapıyı açtı ve alt kattan bir şeyler aldı. Kulak kabarttım; yaşlı birisi olduğunu, bir erkek olduğunu,

yetmişinin üzerinde bir adam olduğunu ve odun aldığını kesinlikle söyleyebilirim.

Çok sayıda kuzgun güneye doğru uçuyor. Büyük baş hayvanlar taşındıkları araçların içinde huzursuzca tepiniyor. Her ne kadar Nanay'ı akla getirecek hiçbir şey olmasa da Ren Nehri bana Nanay'ı hatırlatıyor. İsterdim ki feribot karşı kıyıdan buraya daha uzun sürede gelsin, çünkü böyle bir nehir geçişini insan duyumsamalı. Şu an benimle birlikte bekleyen üç dört araba var, su açık mavi, görünürde başka gemi yok. Buradaki kasabalar uyuyor ama ölü değiller. M.'yi aradım, dertler. Deleau, Dembo, Wintrebert ve Claude hakkında bol bol düşünüyorum. Lotte Hanım'ın yeni numarasını aldım. Pusula, el feneri için piller, merhem eksik, onun dışında her şey iyi. Boofzheim'da serçeler ve çocuklar. Susuzluk diyorum.

Bir dükkândan süt aldım, bugünkü ikinci litre. Buradaki çocuklar dükkânın köşelerine saklanıp raftan aldıkları çizgi romanları, tezgâhtarın dışbükey aynasından göremeyeceği bir köşede çömerken çabucak okumaya koyuluyorlar. Sütle sarhoş oluyorum. Horozlar ötüyor, kapılar çarpıyor, günışığı, kilisenin önündeki bankta dinleniyorum.

Düz arazi, sadece etrafımda gaklayan kargalar; kendime ciddi ciddi aklımı yitirip yitirmediğimi soruyorum çünkü pek çok karga duyuyorum ama çok azını görüyorum. Etrafım tamamen ölümcül bir sessizlikle kaplı, bir de şu karga gaklamaları. Vosges Dağları'nın sisli tepeleri beliriyor. Ovada iki tane lunapark, dönme dolaplar, korku tüneli, ortaçağ kalesi,

tamamen terk edilmiş ve kapalı. Kalıcı gözüküyor. İkincisinde bir tane de hayvanat bahçesi var, kazların olduğu bir gölet, arka tarafta da karacaların olduğu bir ağıl. Birisi kuru otla dolu bir traktör sürüyor. Savaş anıtları dinlenme yerim. Çiftçi kadınlar birbirleriyle çok konuşuyorlar. Çiftçiler ölümüne yorgun. Hep boş otobüsler görüyorum. Tamam, diyorum, devam.

Bonfeld'de etrafımı beni Fransız sanan anaokulu çocukları sardı. Gecelemek zor olacak. Barr'a kalan son birkaç kilometreyi bir kadının arabasında katettim; itiraz etmedim çünkü böylelikle dükkânlar kapanmadan bir pusula alabildim, bir sıvılı pusula ama daha arkadaşlığımı kazanmadı. Çıplak Stangen Ormanı'nda işçiler dalları kesmiş ve ateş yakmışlar, birçok odunu da destelemişler. Bu şehirde bile hâlâ kargalar tepemde gaklıyor. İlk defa yorgunluk dışında bacaklarımda ağrı yok ama arada bir sanki sol dizim sızlıyor. Botumun arkasının içeriye büküldüğü kısmı sahip olduğum tüm köpükle doldurduğum ve ayakkabımı çok dikkatlice bağladığım için sağ aşil tendonum artık ciddi bir sorun değil gibi gözüküyor. Bugün gömleğimi ve fanilamı yıkamam lazım, ikisi de o kadar keskin ben kokuyor ki insanların arasındayken ceketimin fermuarını kapamam gerekiyor. Sıvı tüketimi çok yüksek: İki litre süt, yarım kilo mandalina ve kısa bir süre sonra o kadar susadım ki tükürüğüm, yapışkan, koyu ve kar gibi beyaz bir şeye dönüştü. İnsanlara yaklaştığımda ağzımın kenarlarında köpük varmış hissi yüzünden ağzımı siliyorum. İll Nehri'ne tükürdüm ve

tükürüğüm sanki katı bir pamuk topuymuşçasına yüzüp gitti. Susuzluk bazen o kadar baskın ki sadece susuzluk kavramlarıyla düşünebiliyorum: Şu yolun dibindeki çiftlikte kesin bir kuyu vardır, acil olarak ihtiyaç duyduğum bir bira ya da kola bulabileceğim bu lokanta da bugün niye kapalı, bugün günlerden salı. Bu gece, Offenbach Kickers'dan Nuber'in jübile maçında giydiği formayı yıkayacağım. Aube Nehri boyunca yürüyebilirim, bir yerde Aube'nin iyi olduğunu duymuştum. Buradaki insanların espri anlayışı bir yerde bin yıldır yerleşik olmalarından kaynaklanıyor. İçimden bir ses Alsace'ın iyi ki Fransa'nın bir parçası olduğunu söylüyor.

Ovadaki çöpten tepe kesinlikle aklımdan çıkmıyor, onu uzaktan gördüm, adımlarımı gittikçe sıklaştırdım, en sonunda sanki ölüm korkusuyla çarpılmışçasına, ona ulaşmadan bir araba tarafından geçilme düşüncesine katlanamazdım. Bu delice süratten nefes nefese vardım çöp dağına ve tüm bu hezeyanı atlatmak için uzun bir molaya ihtiyacım oldu ama oraya vardıktan birkaç dakika sonra ilk araba geçti. Yakınımda pis, soğuk su dolu bir çukur ve içinde de kapıları, kaportası ve bagajı ardına kadar açık harap bir araba var. Su arabanın camlarına geliyordu ve arabanın motoru yoktu. Bir sürü fare görüyorum. Hiçbirimizin dünyada kaç tane fare olduğuna dair en ufak bir fikri yok, hayal bile edilemez. Fareler yassı çimde çok sessizce hışırdıyorlar. Sadece yürüyen biri bu fareleri görebilir. Bir zamanlar karla kaplı tarlalarda kar ve çim arasına

çukurlar kazılmış; artık kar olmadığı için yerinde yılansı izler duruyor. Farelerle arkadaşlık mümkün.

Stotzheim'dan önceki köyde kilisenin basamaklarına oturdum, ayaklarım çok yorgundu ve içimi bir endişe kemiriyordu. Sonra birden yandaki okulun penceresi açıldı, pencereyi içeriden aldığı talimatla bir öğrenci açtı ve pencere açıldıktan sonra genç bir kadın öğretmen çocuklara öyle bir bağırdı ki bu korkunç çığlıkları duyan bir tanığın pencerenin altında oturduğunu kimsenin fark etmemesini umdum. Her adımımı güç bela atarak ilerledim. Bir ateşe doğru yürüdüm, önümde parlayan bir duvar gibi yanıp duran bir ateş. Soğuğun ateşiydi bu, beraberinde sıcak değil soğuk getiren, suyu anında buza çeviren bir ateş. Buzu ateş olarak düşünmek buzu düşünce kadar hızlı yaratıyor. Siberya tam da bu şekilde yaratılmıştı ve kuzey ışıkları da son titrek alevleri. Açıklaması bu. Radyodan gelen bazı sinyaller bunu kanıtlıyor, özellikle de program arası sinyalleri. Benzer bir şekilde, televizyon yayın akışının sonunda ekranın cızırdayıp karlanması da aynı anlama geliyor. Şimdi: Tüm küllükler yerlerine konsun ve duruşumuz korunsun! Adamlar avdan bahsediyorlar. Garson kadın çatal bıçağı kuruluyor. Tabağa bir kilise çizilmiş, solunda yukarı giden bir patika var ve patikada giyinip kuşanmış bir kadın çok büyük bir dinginlikle hareket ediyor, yanında da arkası bana dönük bir kız. Köşedeki masada bir çocuk ev ödevini yapıyor ve sıklıkla biraya Mutzig deniyor. Hancı günler önce başparmağını kesmiş.

Çarşamba, 4 Aralık

Hava tamamen açık, serin bir sabah. Ovada her şey sisli, ama oradan hayata dair sesler geliyor. Dağlar önümde net ve belirgin, yükseklerde biraz sis ve arasında soğuk bir gündüz ayı, yarısı belirgin, karşısında da güneş. Güneş ve ayın arasında dümdüz yürüyorum, ne kadar canlandırıcı. Bağlar, serçeler, her şey ne kadar taze. Gece bir hayli kötüydü, üçten sonra hiç uyuyamadım; diğer taraftan çizmelerimin ayağıma vurduğu yerler kaybolmuş ve bacaklarım iyi durumda. Bir fabrikanın soğuk dumanı sakince ve diklemesine yükseliyor. Duyduklarım kuzgunlar mı? Evet, köpekleri de duyuyorum.

Mittelbergheim, Andlau. Her tarafta mutlak huzur, sis, emek; Andlau'da haftada bir kurulan ufak bir pazar var. Mola yerim bir benzerini hayatımda hiç görmediğim bir taş kuyu. Bağcılar burada her şeyi karşılıyor ve bu da bu beldenin belkemiği. Andlau'daki kilisede papaz ayini söylüyor, etrafında da sımsıkı bir çocuk korosu dizilmiş ama ayine katılanlar sadece birkaç yaşlı kadın. Dışarıdaki frizin üstünde en grotesk Roma heykelleri var. Kasabanın dışına doğru yazlık evler, hepsi kış boyunca kilitli ve panjurları kapalı. Ama gene de bir tanesine girmek pek zor olmayacak. Oradaki bir dizi balık göleti

neredeyse sonuna kadar sömürülüp tükenmiş. Çim ve çalılar ele geçirmiş göleti. Göletler bir dere boyunca uzanıyor.

Mükemmel bir sabah; kendimle mükemmel bir uyum içinde, yokuş yukarı, tempolu yürüyorum. Güçlü kayakla atlama düşünceleri beni hafifletiyor, sanki havada asılıyım. Her yerde bal, arı kovanları ve vadi boyunca uzanan sımsıkı kapalı yazlık evler. Kendime en güzelini seçip hemen içine girerek bütün gün orada kalmayı düşündüm ama yürümek güzeldi, devam ettim. Yürüdüğüm ilk defa tamamen aklımdan çıktı ve derin düşüncelere dalmış bir hâlde dağ ormanlarına eriştim. Havada mükemmel bir berraklık ve tazelik var, ileride biraz kar. Mandalinalar beni inanılmaz derecede mutlu ediyor.

Kavşak. Bu noktadan sonrası kötü işaretlenmiş. Çıplak ağaçlık alan ve ormancıların mavi dumanıyla çevrelenmiş durumdayım. Hava önceki kadar taze ve sabahki gibi çimde çiy var. Şu ana kadar neredeyse hiç araba görmedim ve şimdi gördüğüm evlerin sadece yarısı dolu. Kapkara bir kurt köpeği bana sarı gözleriyle bakıyor. Arkamda yapraklar hışırdayıp birazı uçup yanıma gelince bunun köpek olduğunu anladım, her ne kadar bir tasmayla bağlı olsa da. Bütün gün boyunca mükemmel bir yalnızlık hüküm sürüyor. Sakin bir rüzgâr yukarıdaki ağaçları hışırdatıyor, bakışlarım çok uzaklara gidiyor. Bu dünyayla hiç ilgisi olmayan bir mevsim. Büyük uçan kertenkeleler hiç ses çıkarmadan arkalarında yoğunlaşma izleri bırakıyorlar, doğruca batıya gidiyorlar,

düşüncelerimle beraber Paris üstünden. Ne kadar çok köpek var. İnsan arabadayken pek fark etmiyor ne kadar çok köpek olduğunu, ateşlerin kokusunu ve de inleyen ağaçları. Kesilmiş bir ağaç gövdesi su damlacıkları dökerek terliyor, gene gölgem çok uzağımda titreşiyor. Bruno kaçıyor, geceleyin terk edilmiş bir kayak teleferiği istasyonuna giriyor, aylardan Kasım olmalı. Teleferiğin ana şalterini indiriyor. Teleferik bütün gece yok yere çalışıyor ve tüm pist aydınlatılıyor. Sabahleyin polis Bruno'yu yakalıyor. Hikâye böyle bitmeli.

Gittikçe yukarı çıkıyorum, neredeyse 800 metrede başlayan kar çizgisine eriştim, onun ilerisinde bulut sınır var. Sisli bir ıslaklık çöküyor, hava kararıyor ve yol bitti. Bir çiftlik evinde yolu soruyorum. Çiftçi, evet, diyor, yukarı karın ve kayın ormanının içinden geçerek çıkmam gerek, o zaman kesin Le Champ du Feu yoluna gelirim. Kar yarı erimiş, çok az ayak izi var, en sonunda hiç kalmıyor. Orman sisli-ıslak, bu yükseklikte daha da yukarı çıkmanın hoş olmayacağını biliyorum. Çiftliğin adı Kälberhütte'ydi, bulutlu siste ölüm sessizliği hâkim. Yeri tayin etmek imkânsız ancak yön tahmin edilebilir. Muhtemelen zirveye varmış olmama rağmen yola ulaşmamış olmam beni şaşırtıyor ve en sonunda çam ağaçlarının olduğu bu sıkı ormanlık arazide duruyorum, yoğun sis beni çepeçevre sarmalamış. Nerede hata yaptığımı anlamaya çalışıyorum. Batı yönünde daha fazla ilerlemek dışında başka bir seçenek yok. Haritayı cebime koyarken ormana saçılmış çöpleri fark ediyorum, boş bir

motor yağı tenekesi gibi hareket hâlindeki arabalardan fırlatılan şeyler. Meğer yol benden sadece otuz metre uzaktaymış ama ben siste ancak yirmi metre önümü görebiliyorum, tamamen açık seçik görebildiğim mesafeyse sadece birkaç adım. Çok yoğun sisin içinde, kuzeye doğru ilerlerken bir deniz fenerine benzeyen, ortasında bir gözlem kulesi bulunan yuvarlak bir döner kavşağa rast geliyorum. Fırtınalı rüzgâr, güçlü ıslak sis; kar maskemi çıkarıp yüksek sesle konuşmaya başlıyorum çünkü bu sabahki havadan sonra şu anki durum inanılır gibi değil. Arada bir önümde, yolun üzerinde üç tane beyaz yol çizgisi görüyorum, asla daha ilerimde değil, bazen de sadece en yakınımda olanı. Büyük karar: Kuzeye mi güneye mi devam etmeli? Sonradan ortaya çıkıyor ki ikisi de doğru olurmuş çünkü ben iki küçük yolun arasından batıya doğru yürüyormuşum. Biri Bellefosse üzerinden Fouday'e, öbürü de Belmont üzerinden aşağıya gidiyor. Dik yamaçlar ve şiddetli rüzgâr; boş kayak teleferiği. Yüzümün önündeki elimi güç bela görebiliyorum, bir deyim değil bu, önümü zor görüyorum. Sizi engerekler soyu! Kötü olan sizler nasıl iyi sözler söyleyebilirsiniz? Bir ateş yakmak istiyordum, yanan bir ateşten daha çok ne isteyebilirdim? Bana verecek tuzunuz olmaması içimi kederle dolduruyor. Bu esnada fırtına belirdi, sis parçaları daha yoğun ve peşimde. Camla kaplı bir turist kafesinde üç kişi bulutların arasında oturmuş, çepeçevre cam onları koruyor. Hiç garson görmediğim için orada haftalardır heykel gibi duran ölülerin oturduğunu söyleyen

bir düşünce beliriyor kafamda. Bütün mevsim kafeye bakan kimse olmamış, bu kesin. Ne kadar zamandır burada böyle taşlaşmış bir şekilde oturuyorlar? Belmont, bir hiçlik vilayeti. Yol bin yüz metre yüksekteydi, şimdi bir dere boyunca yılan gibi kıvrılarak alçalıyor. Gene oduncular, gene tüten ateşler, sonra, yedi yüz metrede bulutlar kesiliyor ama aşağılarında tatsız bir çisi başlıyor. Her şey gri, insanlardan yoksun, aşağıdaki ıslak ormana inen yol boyunca. Waldersbach'ta bir yere girmenin imkânı yok o yüzden karanlık bastırmadan Fouday'de bir şey bulmak için hızlanıyorum. Orada da pek seçenek yok, beldenin ortasındaki, iki tarafında da içi dolu evler olan her tarafı sımsıkı kapatılmış bir konukevine girmeye karar verdim. Sonra bir kadın geldi, tek kelime etmeden bana baktı, ben de caydım.

Köyün dışında kamyon sürücüleri için bir dinlenme tesisinde yemek yemeye gittim, Western filmlerindeki gibi garip ve boğuk, insanı işkillendiren genç bir çift geldi mekâna. Yan masada şarabının üzerinde sızmış bir adam var. Belki sadece uyuyor numarası yapıyor, o da bu kumpasın bir parçası mı? Çoğunlukla sol omzumda taşıdığım ve kalçama değen silindir çanta, yürürken ceketimin altındaki kazağı aşındırıp yumruk büyüklüğünde bir delik oluşturmuş. Bütün gün neredeyse hiçbir şey yemedim, sadece biraz mandalina, biraz çikolata ve bir hayvanmışçasına eğilip derelerden içtiğim su. Yemek şimdi hazır olmalı; tavşan ve çorba. Bir belediye başkanı havalimanında helikopterden inmek isterken kafası

helikopterin pervanesi tarafından uçurulmuş. Arkası eprimiş terlikler giyen bir kamyon sürücüsü pusuda bekleyen bir bakışla yamulmuş bir Gauloises çıkartıyor ve sigarayı düzeltmeden içiyor. O kadar yalnız görünüyorum ki şişman garson kadın adamların tekinsiz sessizliğinin içinden bana sorgulayıcı bir laf atıyor. Odanın köşesindeki devetabanı bir hava köküyle radyonun hoparlöründe destek bulmuş. Ufak bir Kızılderili heykeli duruyor orada, sağ kolu yukarıda ve güneşe doğru uzanmış, bükülmüş sol kolu da kalkan koluna destek oluyor, durağan bir imge. Strazburg'da Helvio Soto ve Sanjines'in filmleri iki üç yıllık bir gecikmeyle gösteriliyor, ama ne olursa olsun gösterimdeler. Tezgâhın yakınındaki masalardan birindeki adamın adı Kaspar. En sonunda bir sözcük, bir isim!

Fouday'in aşağısında geceyi geçirecek bir yer arayışındayım, çoktan yoğun bir karanlık çökmüş, nemli ve soğuk. Ayaklarım artık gitmiyor. Hemen yakınında içinde yaşanılan bir ev olmasına rağmen kurnazlıktan çok güç kullanarak boş bir eve giriyorum. Bu evde tadilat var gibi görünüyor. Dışarıda fırtına esip gürlerken bir kanun kaçkını gibi tükenmiş, boş ve tüm hislerim yitmiş bir hâlde mutfakta oturuyorum, çünkü orada parıltısı dışarıdan görülmeden az bir ışık açmama izin veren tahta bir panjur var. Çocuk odasında uyuyacağım çünkü eğer burada birisi yaşıyorsa ve eve gelirse oradan kaçmak en kolayı olacak. Sabah kesinlikle işçiler erkenden gelir, birçok odada yerler ve duvarlar onarılıyor ve işçiler

ayakkabılarını, aletlerini ve ceketlerini bırakmışlar. Dinlenme tesisinden aldığım şarapla sarhoş oluyorum. Aşırı yalnızlıktan sesim düzgün çıkmadı ve ciyakladım sadece, konuşmak için doğru ses aralığını bulamadım ve utanıp hemen vazgeçtim. Evin etrafında rüzgâr nasıl da uğuldayıp ötüyor, ağaçlar nasıl bağrışıyorlar. Sabah erkenden, adamlar gelmeden çıkmış olmam lazım. Günışığıyla uyanmam için dış panjuru açık bırakmam gerek ama bu çok riskli çünkü kırık pencere görünecek. Cam kırıklarını yatak örtüsünden silkeledim; yan tarafta bir beşik, oyuncaklar ve bir lazımlık var. Tüm bunlar tarif edilemeyecek kadar anlamsız. Bırakın beni bu yatakta uyurken bulsun o geri zekâlı duvarcılar. Dışarıda rüzgâr ormanı nasıl darmadağın ediyor.

Gece üç gibi uyandım ve dışarıdaki ufak verandaya çıktım. Fırtına ve alçak bulutlar, esrarengiz ve yapay bir tablo. Bir arazi çizgisinin arkasında Fouday'in parıltısı çok tuhaf bir donuklukla parlıyor. Büsbütün anlamsız. Eisner'imiz hâlâ yaşıyor mu?

Perşembe, 5 Aralık

Sabah erkenden yola koyuldum. Ardımda bıraktığım evde bulduğum çalar saatin tik takları öyle kalleş bir gürültü çıkarıyordu ki tekrar içeri girip saati aldım ve uzaklara, bir çalının içine fırlattım. Fouday'in hemen dışında korkunç bir yağmur başladı, dolu ile karışık yağmur, tehditkâr kara bulutlar. Sabah karanlığında bir ağacın altına sığındım. Aşağıda yol ve bir derenin berisinde tren rayları. Ne kadar da ıssız. Biraz ileride iş ciddileşiyor. Yolun üstünde, çam ağaçlarının altında çömeldim, yağmurluğum üstümde ama pek işe yaramıyor. Kamyonlar yanımdan beni yani dalların altındaki hayvanı görmeden homurdanarak geçiyorlar. Renkli bir yağ izi tepeyi tırmanıyor. Yağış çok yoğun. Ormanın bir parçasıymışım gibi yapıyorum. Sonra mobiletli bir çiftçi ne olduğumu çıkartıyor. Durdu ve bana tuhafça bakarak "Mösyö" dedi, başka bir şey söylemedi. Çam ağaçlarına bakınca ve fırtınada titreyen ve sürtünen hareketlerle birbirlerine doğru yavaş çekimde nasıl salındıklarını görünce başım dönüyor; tek bir bakış yetiyor ve birden yolun ortasında bayılacak gibi oluyorum. Bir orkestra beliriyor ama çalmıyorlar, dinleyicilerle müziğin gerileyişi hakkında talihsiz bir tartışmaya girişmişler. Uzun bir masa var ve masanın

en başına bir müzisyen kurulmuş. Tamamen dalgın ve parmaklarını öyle tuhaf ve zavallıca saçlarından geçiriyor ki içimdeki kahkaha atma isteğini bastırmaktan karnım ağrıyor. İleride görünen gökkuşağı bir anda müthiş bir özgüvenle dolduruyor içimi. Yürüyen kişinin üstünde ve önünde beliren çok önemli bir işaret bu. Herkes yürümeli.

Le Petit Raon'da Gestapo tarafından sınır dışı edilenler için anma levhaları –196 kişi, bu en az köyün yarısı olmalı. Yakındaki bir merdivende duran genç bir kadının beni gözlediğini fark etmeden uzunca bir süre levhaları inceledim. Belediye binası açık olsaydı içeri girer ve orada neler olup bittiğini sorardım.

Senones'da gerçekten inanılmaz bir kilise var. Karşısındaki kafeden sesler geliyor. Oraya gidip kahve ve sandviç ısmarladım, etrafımda köyün genç aylakları takılıyorlardı. İçlerinden biri o kadar kötü bilardo oynuyordu ki kendi kendine oynamasına rağmen hile yaptı. Aynı masada benimle oturan mahcup bir Cezayirli yemek ısmarlamaya cesaret edemedi çünkü menüyü anlayamamıştı. Kafenin önüne, üstüne kocaman bir saman yığını bağlı yepyeni bir Citroen park edilmişti.

Raon l'Etape'ta devam etmenin mantıklı olup olmadığını düşündüm uzun uzun, çünkü bir sonraki büyükçe yerleşim yerine en az 20 kilometre var, bu taraflarda her yer birbirinden fazlasıyla uzak. Dışarıdan güzel gözüken ufak bir otel soruyu cevaplamış oldu, kendimi gene iyice bir yıkamam lazım. Postaneden Münih'i aradım. Bu sefer haberler nispeten

daha iyiydi. Yolun geri kalanında büyük bir kamyonun ardından bir tane daha geliyor, bu bana güçlü endişeler verdi. Tren rayları ve bir kâğıt fabrikasının yanındaki köyün girişi ilk başta çok davetkâr gözükmüyordu ama köyün merkezine ilerledikçe o boğucu his azaldı. Bir bardaki dört yeniyetme daha önce hiç görmediğim bir kaba kuvvetle langırt oynuyorlardı. Burada sesler yüksek ama kulağa hoş geliyor. Martje fırtına çıktığını, dolu yağdığını ve fırında kızarmış elma yapmak istediğini söylüyor. Ayakkabılarımın topukları, tabanlar sağlam olmasına rağmen çok belirgince aşınmış; kazağımda silindir çantamın sürtünmesiyle açılan delik büyümüş. Bugün, en çok Senones'a doğru giderken, çok ümitsi-. Kendimle ve hayali kimselerle uzun konuşmalar. Tepelerin üstünde gittikçe daha alçak ve ağır bulutlar. Tepeler alçalıyor, ne seçenekleri var ki zaten? Sağ aşil tendonuma dikkat etmem lazım, hâlâ normalden iki kat kadar şiş olsa da artık korkutacak kadar acı vermiyor. Kendisine özellikle vahşice bir görünüm vermesi için kemer yerine geniş bir paraşüt kayışı takan bir genç çok soğukkanlıca dişlerinin arasına bir kibrit sokup üç tane yüzü kıpkırmızı genç kızın arasına oturuyor. Kızlardan biri tırnaklarını güçlü bir açık maviye boyamış. Bir kadının bütün dişleri altından. Önümdeki kül tablasına bakılırsa ben gelmeden önce birisi bu masada sigara içmiş. Birkaç tane Fransızca cümle hazırlıyorum. Yarın, eğer yağmur yağmazsa belki sağlam bir 60 kilometre yürürüm.

Cuma, 6 Aralık

Lokantada sandalyeler hâlâ masaların üzerindeydi ama gene de kahvaltım kibarca servis edildi. Önümdeki iki temizlikçi kadın dışında boş olan lokantada hemen yanımda kadın garson kendisi de kahvaltı ediyordu ve ikimiz aynı yöne, yola doğru bakıyorduk. Onun tarafına bakmak istiyordum ama ikimiz de gizli ve mücbir bir sebep yüzünden bakışlarımızı birbirimize çevirmeye cesaret edemedik. Kendisinin de aynı zorlayıcı ısrarın altında olduğundan eminim. Sert bir şekilde dışarıya bakıyordu, ikimizi de aynı ısrar dürtüyordu. Sokağın köşesindeki büfemsi bir yerde sıraya girdim, önümde büfeyi görebiliyorum. Tüm bir uzun metrajlı filme yetecek kadar fotoğraf filmi almak için sırada bekledim. Günlerden cumartesi ve dükkânın öğleden sonra beşteki kapanış saatinin hemen öncesiydi; ben de tüm filmi pazar günü kullanmak istiyordum. Büfede her şey vardı, meyankökü bile. Birden dükkânın içindeki balıkçı yaka kazaklı şişman adam, saat tam beşte, ben hâlâ sıradayken, gözlerimin önünde kepenkleri indirdi, yarım saattir sırada beklediğimi görmüş olmalıydı. Büfesinde bulundurduğu o Kodak film kutularına ihtiyacım vardı. Ben de hemen bir insanın ayakta güç bela durabileceği kadar ufacık büfenin yan kapısına

gittim. Sadece bir parça meyankökü istemiyordum, dedim, içerdeki tüm filmleri istiyorum. Sonra adam içeriden çıktı, yandaki evin duvarına yaslanıp dedi ki, saat beş oldu, kapattık. Ayrıca her lafına eşlik eden hiç görülmemiş, öylesine abartılı ve gerçek dışı mimikler yaptı ki film rulolarını pazartesi günü almamın daha uygun olacağı anlaşıldı. İyi, dedim, ben de o korkunç el kol hareketlerinden yaparak, o zaman pazartesi gelirim. İkimiz de birbirimiz hakkında kafamızdan neler geçtiğini gösteren korkunç hareketler yaptık ve birbirimizden uzaklaştık.

Rambervilliers. Hep çok hoşlandığım darı sözcüğü yürürken aklımdan çıkmıyor, zinde sözcüğü de. İki sözcük arasında bağlantı bulmak bir işkence. Zinde yürümek oluyor ve darıyı orakla toplamak da. Ama darı ve şehvetli sözcükleri yan yana gitmiyor. Sık bir orman meydana çıkıyor. Bir dağ geçidinin tepesinde iki kamyon birbirine yaklaşıyor ve sürücü mahalleri o kadar yakın ki bir sürücü öbür sürücünün yanına yere basmadan geçebilir. Birbirlerine tek kelime etmeden beraberce öğle yemeği yiyorlar. Bunu on iki yıldır yapıyorlar, hep aynı güzergâh, hep aynı yer; sözcükler tükenmiş ama insan kendisine yemek satın alabilir. Orman burada yavaşça bitiyor, heybetli tepeler de. Etrafta kilometreler boyunca, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nda çatışma alanı olarak kullanılmış ormanlık alan uzanıyor. Arazi daha açık ve geniş bir hâl alıyor. Kararsız bir yağmur çiseliyor aşağıda, çok önemi olmayan bir yükseklikte kalarak. Zinde bir biçimde yürüyüp darı hakkında

düşünürken inanılmaz miktarda terliyorum. Her şey grinin içinde gri. Şaşırmış inekler beliriyor. Suebya Alpleri'ndeki en çetin kar fırtınasında koyunlar için eğreti bir ağıl vardı, koyunlar donuyor ve şaşkınlardı, sanki ben bir çözüm, hatta çözümün kendisini getirmişim gibi bana bakıp sokuluyorlardı. Hiç kardaki bu koyunların yüzündeki gibi bir güven ifadesi görmemiştim.

Yağmur, yağmur, yağmur, yağmur, yağmur, sadece yağmur, başka hiçbir şey hatırlayamıyorum. Yağmur devamlı ve sabit bir çisentiye dönüştü ve yolun sonu gelmiyor. Tarlalarda kimse yok, tarla ormanın içinden sonsuzluğa uzanıyor. İnsanlar bütün gereksiz şeyleri uzun orman yoluna atarak arabalarını rahatlatmış; orada bir kadın ayakkabısı, küçük ama muhtemelen dolu bir bavul, yakından bakmadım, bütün bir ocak. Bir köyde üç çocuk, saygılı bir biçimde uzakta duruyorlar; onları içinde canlı bir tropikal balığın olduğu su dolu naylon torba taşıyan bir oğlan takip ediyor. Burada da inekler önümde dörtnala koşmaya başladı.

Nomexy, Nivecourt, Charmes. Son birkaç kilometreyi beni arabasına alan bir adamın aracında katettim ama çok kısa bir mesafe sonra arkasında boş şişelerin serbestçe yuvarlandığı hurda bir kamyonete geçtim. Sigara teklifini geri çevirdim, bedenim ıslaklık ve yavaşça ısınmaktan dolayı buhar tütüyordu. Güçlü bir şekilde tütmemden dolayı arabanın camları hemen buğulandı. Öyle ki hiçbir şey göremeyen adam camları silmek için bir bez bulmak üzere

durmak zorunda kaldı. Charmes'a giden anayolun yanında bir karavan ve kamping araçları galerisi var, şimdi kış mevsiminde bir tel örgünün arkasında tamamen terk edilmiş ve ıssız duruyor. Sadece bir tanesinde mobilya ve yatak vardı, o da galerinin teşhir ürünüydü, yolun tam kenarında kocaman bir şey. Üstelik ahşap bir platformun üzerinde duruyordu. Arkasındakilerin hepsinin içi soğuk ve boştu, orada, o teşhir aracının içindeyse bir buzdolabı ve ipek danteller ve oyalarla süslenmiş yatak örtüsüyle kaplı bir yatak bile vardı. Işıkta hiçbir aracın durmadığı bir anda tek bir asılışla teşhir aracının kapısını açtım. Yatağa doğru ilerleyince birden bütün araç sanki bir tahterevalli gibi hareketlendi ve ön tarafı havalandı. Aracın sadece önü ve ortası desteklenmişti, yatağın olduğu arkası değil. Korkmuştum ve dışarıda ışıkta bekleyen bir kamyon sürücüsü de bunu gördü. Aracını yavaşça sürdü ve bana doğru baktı ama hiçbir şey anlamadığını gösteren bir surat ifadesiyle yoluna devam etti.

Uyumadan önce hâlâ pişen tabanlarımın üzerinde köyün içine girdim. Bandosuyla, çatapatlarla kızların geçit töreni yaptığı bir kortej vardı. Anne babalar, çocuklar ve bir traktörün çektiği bir vagon. Meşaleler tutan gönüllü itfaiye birliğinin çevrelediği vagonun üstünde Noel Baba bir karton kutudan aşağıdaki çocuklara şeker atıyordu, çocuklar da şekerlerin ardına kendilerini öyle bir atıyorlardı ki uzağa düşen bazı şekerlere doğru fırlayan birkaç tane oğlan kapalı bir kapıya sertçe çarptılar. Noel

Baba o kadar çatlak gözüküyordu ki bana az kalsın inme iniyordu. Yüzü zaten pamuktan sakalından güç bela seçilebiliyordu; yüzünün geri kalanı da siyah bir güneş gözlüğüyle gizlenmişti. Yaklaşık bin kişi belediye binasının önünde toplanmıştı, Noel Baba balkondan onları selamladı. Bundan az önce traktör yanlışlıkla bir evin duvarına toslamış. Oğlanlar üniformalı kızların bacaklarının arasına maytaplar atıyor, kızlar da sıra düzenini bozup etrafa kaçışıyorlar, sonra tüm kızlar en yakın lokantanın tuvaletinde işemek için buluştular. Noel Baba balkonda güneş gözlükleriyle belirdiğinde için için gülmekten kramp girdi ve sarsıldım. Birtakım insanlar bana tuhaf tuhaf bakmaya başlayınca bir lokantaya daldım. Sandviçimi yerken dikkatsizlikle atkımın bir ucunu da yiyiverince içimde öyle bir kahkaha patladı ki bütün masa sallanmaya başladı, her ne kadar çarpılmış olsa da yüzüm dışarıya içimdeki kahkahaları vurmuyordu. Garson bana meraklı gözlerle bakmaya başladı, ben de şehrin hemen sınırındaki o kamping galerisine, teşhir aracının içine kaçtım. Sağ ayağım bugünkü uzun yürüyüşten dolayı hiç de iyi gözükmüyor. Aşil tendonum bayağı incinmiş ve hâlâ normalin iki katı kadar şiş, ayrıca bileğimin etrafında bir kabarıklık var, muhtemelen tüm gün asfalt yolun sol tarafında yürüdüğüm için. Sol ayağım düz yola basarken sağ ayağım düz yola basmıyordu çünkü sağ ayağımın bastığı yerde yol yağmur aksın diye biraz meyilliydi bu yüzden de ayağım her adımda biraz burulmuş. Yarın mutlaka arada bir

yolun yürüdüğüm tarafını değiştirmem lazım. Arazide yürürken hiçbir şey fark etmemiştim. Tabanlarım dünyanın merkezinde bulunan kor hâlindeki çekirdekten pişmiş hâlde. Bugün yalnızlık diğer günlerden daha ağır basıyor. Kendimle çift mantıklı bir ilişki geliştiriyorum. Yağmur insanı kör bırakabilir.

Cumartesi, 7 Aralık

Dışarıda yağmurun nasıl sert yağdığını görür görmez teşhir yatağının örtüsünü kafamın üstüne çektim. N'olur gene bu olmasın! Güneş birbiri ardına bütün savaşları nasıl kaybediyor? Sabah ancak sekizde yola koyuldum, bu erken saatte bütün takatimi yitirmiş olarak. Acımasız bir yağmur ve nem ve tüm araziye çöken en güçlü cinsten bir kasvet hissi. Tepeler, çayırlar, balçık, Aralık hüznü.

Mirecourt, buradan itibaren Neufchateau yönünde gideceğim. Bayağı bir trafik vardı ve sonra bardaktan boşalırcasına yağmur yağmaya başladı, soğukluğu yüzünden şevkimi daha da kıran bitmek bilmeyen bir kış yağmuru, hiç dostane değil ve her yere sızıyor. Birkaç kilometre sonra birisi beni arabasına aldı, bana binmek isteyip istemediğimi kendisi soruverdi. Evet, dedim, isterim. Uzun bir süreden sonra ilk defa adamın verdiği sakızı çiğnedim. Bu, öz güvenimi kısa bir müddet için yeniden kazandırdı. Kırk kilometreden uzun bir mesafe adamla gittim ama sonra içimde inatçı bir gurur yükseldi, arabadan indim ve yağmurda yürüdüm. Yağmurlu arazi. Grand fakirane bir köy ama Roma döneminden kalma bir açık hava tiyatrosu barındırıyor. Şarlman zamanında bütün bölgenin başkenti olan Chatenois'da büyükçe

bir mobilya fabrikası var. Kasaba halkı bayağı heyecanlı çünkü sahibi geceleyin, hiçbir talimat vermeden, fabrikayı bırakıp kaçmış. Kimsenin adamın nereye ve neden kaçtığına dair en ufak bir fikri yok. Hesap kitap tutuyor ama fabrikanın sahibi tek kelime etmeden kaçmış.

Yürüdüm, yürüdüm, yürüdüm, yürüdüm. Uzakta sağlam duvarları sarmaşıklarla kaplı güzel bir kale duruyor. İnekler bile bana değil kaleye bakıyorlardı merakla. Geniş ağaçlar sıcaktan korunacak gölgeler sunuyorlar ve her taraftan akan su sıcağa iyi geliyordu. Aşağıdaki denizde kocaman ölü gemiler hareketsizce duruyorlardı. Kalede sadece beyaz hayvanlar vardı: Beyaz tavşanlar, beyaz güvercinler ve kristal süs havuzlarındaki süs balıkları bile beyazdı. Ve en inanılmazı: tavus kuşları da beyaz, albino, kar gibiler ama gözleri açık kırmızı. Bir tavus kuşu beyaz kuyruğunu açıyor, diğer tavus kuşları da ağaçlarda cırlıyorlar ama sadece bazen tiz çığlıkları yağmurun çığlıklarının içinden geliyor. Kuzeye doğru ilerlemek istiyorum, Domremy'ye doğru, Jeanne d'Arc'ın doğduğu ev orada, onu görmek isterim. Derelerin yanında ıslak ormanlar. Hiç kömür görmedim. Tüm kafelerde şiddetli kavgalar edildiğini duyuyorum.

Domremy'ye giden en kasvetli yol, kesinlikle doğru yolda değilim, kendimi akışına bırakıyorum. İleriye doğru düşüşü bir yürüyüşe dönüştürüyorum. Önce sert bir yağmur sonra sadece sisli bir çisenti. Meuse Nehri yanımda yavaş ve kasvetle akıyor. Nehrin hemen aşağısındaki eski tren yolu artık kullanılmıyor,

yeni yol ileride sağda, yolun öbür tarafında. Terk edilmiş bir kapıcı kulübesine gelince daha fazla ilerleyemiyorum. Dam yerinde değil, pencere yok, kapı yok. Yukarıdaki yolda arabalar yağmur altında ilerliyor; daha yukarıda bir yük treni. İkinci katın döşemesi yağmuru bir nebze olsun tutuyor. Lime lime olmuş kiremit desenli duvar kâğıtları duvarlardan sarkıyor, şöminede biten ısırgan otları pörsüyüp çürümüş, yerde biraz moloz. Çift yatak kalıntıları, yatak yayları, ama bir köşede oturabilirim. Kuşlar her tarafta yağmurdan sırılsıklam olmuş dikenli çalılarda yuvalamışlar. Tren rayları paslanıyor. Yağmurlu sis havada sanki katı bir nesneymişçesine asılı duruyor. Etrafta cam kırıkları, ezilmiş bir fare ve açık kapının önündeki ıslak, çıplak bir çalılıkta kırmızı yemişler. Karatavuklar için hayat gene buraya insanların ilk varışından önceki zaman gibi. Tarlalarda kimse yok, kesinlikle hiç kimse yok. İçeri çok yağmur girmesin diye tutturulmuş ince plastikten yağmurluk pencere çerçevesinde hışırdıyor. Nehirden hiçbir ses gelmiyor, nehir yavaş ve sessiz. Soluk yaban çimi ıslak yağmurda kımıldanıyor. Çürümüş bir merdiven üst kata çıkıyor ama üstüne basar basmaz kırılacak. Dışarıda, yağmurda kamyonetler. Evin önündeki çiçek tarhında şimdi çalılar ve yaban çimi yetişiyor; bir çitin olduğu yerde şimdi paslı bir tel var. Kapının bir adım ilerisindeki eşik ıslak ve sarı bir yosunla kaplı. Devam etmek istiyorum, umarım kimseye rastlamam. Ne zaman nefes alsam, nefesim kapıdan çıkıyor, hızlıca özgürlüğüne kavuşuyor.

Yol üstünde satılık tarım araçları duruyordu ama etrafta hiç çiftçi yoktu. Bir cüce karga sürüsü güneye doğru uçuyordu, cüce kargaların normal olarak uçtuğu yükseklikten çok daha yukarılarda. Hemen yanımda kırsal bir bazilikada bilinmeyen bir Merovenj kralı gömülü. Gri ve yaşlı ormanın içinden bir ses geldi.

Coussey'de solumdaki ufak yolu takip ederek Meuse Nehri'ni geçtim. Sonra da bazilikaya doğru yukarı. İlginç bir şekilde hislendim. Nasıl da ciddi bir vadi ve manzara, tıpkı en ciddi Felemenk resimlerinin arka planındakiler gibi. Her iki tarafta tepeler, Meuse Nehri düz vadinin içinden akıyor, doğuya bakan manzara Aralık pusunda benzersiz. Nehir boyunca uzanan ağaçlar sisli yağmurda duruyor. Bu yer beni duygulandırdı, içimde bir cesaret filizlendi. Bazilikanın hemen bitişiğinde içine girmeye çalıştığım bir ev vardı ama vazgeçtim çünkü sımsıkı sürgülenmişti ve daha fazla uğraşsam çıkacak sesi komşu duyardı. Domremy'de Jeanne d'Arc'ın evine girdim; demek buradan geliyor, ev köprünün hemen orada. Evde imzası var, uzun süre önünde duruyorum. "Jehanne" diye imzalamış ama büyük ihtimalle birisi elini tutmuş.

Pazar, 8 Aralık

Burada yeşil vahşice katlediliyor. Çocuklar kilisenin etrafında oynuyor. Gece boyunca çok üşüdüm. İzlendiğini fark etmeden yaşlı bir adam köprüyü geçiyor. Çok yavaş ve ağır yürüyor, birkaç kararsız adımdan sonra tekrar tekrar duraklayarak; işte bu onunla yürüyen Ölüm. Her şey hâlâ yarı karanlık. Alçak bulutlar, güzel bir gün olmayacak. Till'in düğünü karla kaplı dağda gerçekleşmişti ve ben de anneanneyi dağa iterek çıkarmıştım. Erika tepeden aşağıya doğru bağırmış ve oturduğumuz yerde kalmamızı söylemişti. Ben, ilk olarak, oturmuyoruz, sonra da, bu ıslak karda nereye oturacağız, demiştim. Köy yoluna sapan kırkılmış, atletik bir koyun yarı karanlıkta bana yaklaştı ve bana meledi sonra da yaylanarak yürümeye devam etti. Şimdi şafak sökerken serçeler hareketleniyor. Köy dün miskindi, soğuktaki bir tırtıl gibi. Bugün ise, pazar günü, şimdiden kozasına çekilmiş. Don yüzünden asfaltı geçemeyen solucanlar patlamış. Yazın insanın oturabileceği teneke çatı saçaklarının altında şimdi atlamaya hazır yalnızlık kol geziyor.

Domremy – Greux – Le Roises – Vaudeville – Dainville – Chassey: Tepelerin üzerinde yağmurlu bir kasvet var, alçak ve derin, ama sadece çiseliyor, o

kadar da kötü olmayacak. Mutlak yalnızlık, bir dere ve onun küçük vadisi benim yoldaşlarım. Gri bir balıkçıl kuşu kilometreler boyunca önümde uçuyor, sonra konuyor, ben yanına yaklaşınca tekrar kanatlanıp ileriye gidiyor. Onu nereye giderse gitsin takip edeceğim. Nem her şeyi istila ediyor: Ceket, pantolon, yüz, saç. Damlalar çıplak çalılarda asılı. Mavimsi siyah güzelavrat otu meyveleri gri, sisten bir bulutla kaplı. Bu sonsuz, yoğun, çılgınca bereketli buz grisi ormandaki tüm ağaçlarda buz grisi likenler, bazen de sarmaşıklar yetişiyor. Ormanın derinlerinde bir takibin sesleri yankılanıyor sonra avcılar yolun kenarına geliyorlar. Bir av köpeği sürüsü bir kamyonetin içinden beliriyor. Kasabalar kısmen terk edilmiş, kısmen çökmüş, hepsi unutulmuş. Evler ufak ve buz grisi moloz yığınlarının içinde gömülü.

Hava yavaş yavaş aydınlanıyor ama hâlâ biraz nemli, arazi kasvetli ve gri. Chassey'de bir kamyon tenekelerden tankına süt emiyor. Kaderime ilişkin büyük, açık bir kararlılık içimde şiddetle yükseldi. Bugün Marne Nehri'ne varacağım. Cirfontaines ölüyor, terk edilmiş evler, uzun bir süre önce büyük bir ağaç bir çatının üstüne boylu boyunca devrilmiş. Köyde cüce kargalar yaşıyor. İki at bir ağacın kabuğunu yiyor. Kimsenin toplamadığı elmalar ağaçların etrafındaki ıslak kil toprağın içinde çürüyor. Uzaktan hâlâ biraz yaprağı olan tek ağaç gibi gözüken bir ağaçta elmalar gizemli bir kümenin içinde birbirlerine yakın bir biçimde asılı. Islak ağaçta tek bir yaprak bile yok, sadece düşmeyi reddeden ıslak

elmalar. Bir tanesini kopardım, tadı bayağı ekşiydi ama içindeki su susuzluğumu giderdi. Elmanın eşeleğini ağaca fırlattım ve elmalar yağmur gibi indiler. Elmaların patırtısı dinip ortalık tekrar sakinleşince kimsenin böylesi bir insan yalnızlığını tahayyül edemeyeceğini düşündüm. En yalnız gün, tüm günlerin en ıssızı. Sonra gittim ve çırılçıplak kalana kadar ağacı salladım. Bu dinginliğin ortasında elmalar yeri dövdüler. Bittiğinde, tekinsiz bir sessizlik beni içine çekti, etrafıma baktım ama kimse yoktu. Orada yalnızdım. Terk edilmiş bir çamaşırhanede biraz su içtim ama bu sonraydı.

Farkında olmadan ıslak kardan bir çığın üzerinde yürüyormuşum. Aniden bütün yamaç çok tuhaf bir biçimde ileri doğru sürünmeye ve altımdaki zemin hareket etmeye başladı. Ne sürünüyor orada, dedim, ne tıslıyor orada, tıslayan bir yılan mı? Sonra tüm dağ yamacı aşağımda süründü ve tısladı. Birçok kişi geceyi bir stadyumda geçirmek zorunda bırakılmıştı ve çok dik merdivenlerin üstünde neredeyse birbirlerinin üzerinde uyudukları için insandan çığlar titremeye ve kaymaya başladı. Durmak mümkün değildi ve ben de kendimi küçük bir vadide buldum, Poissons epeyce uzakta, vadinin pınarının nerede olduğunu bile söyleyebilirim. Ben de dedim ki, bu vadi seni Marne'ye götürecek. Alacakaranlıkta Joinville üzerinden Marne'yi geçtim, önce kanalı sonra da yağmur nedeniyle hızlı ve çamurlu akan nehri aşarak. Bir evi geçerken televizyonda bir kayak yarışı olduğunu gördüm. Nerede uyuyacağım? Bir İspanyol rahip

kötü bir İngilizce ile ayini okuyordu; berbat tonlarla fazla güçlü mikrofona şarkı söylüyordu ama arkasındaki taş duvarda biraz sarmaşık vardı ve serçeler şakıyordu. Serçeler mikrofona o kadar yakındı ki rahip duyulmuyordu. Serçelerin sesleri mikrofonla yüz katına çıkmıştı. Sonra genç bir kız merdivenlere yığıldı ve öldü. Birisi kızın dudaklarına soğuk su sürdü ama kız ölümü tercih etti.

Pazartesi, 9 Aralık

Dün İkinci Geliş'ti. Dünün rotasının ikinci yarısı: Cirfontaines – Harmeville – Soulaincourt – Sailly – Noncourt – Poissons – Joinville. Joinville'de herkesin kafasının üzerinde bir komplo sallanıyor. Şimdilik bugünün rotası konusunda kararsızım, herhâlde dümdüz Troyes'ya doğru gideceğim, belki Wassy üzerinden. Bulutların durumu dünden beri pek değişmedi, hâlâ aynı: Yağmur, kasvet. Öğlen, Dommartin le France, biraz atıştırdım. Kırsal bölge sıkıcı, engebeli, çıplak, sürülmüş ıslak tarlalar. Oluklarda soğuk su birikmiş, uzaktan her şey bulutsu bir serpintiye karışıp yok oluyor. Tam bir yağmur sayılmaz, incecik çiseliyor. Kasabalar hâlâ birbirinden uzak mesafelerle ayrılmış, nadiren bir araba geçiyor. Yürümek çalışmak demek, gitmesine gidiyorum işte. Bugün nereye ve ne kadar yürüyeceğim konusunda tamamen kayıtsızım.

Yolun öbür tarafından, ıslak bir tarlanın kenarında, devasa bir köpek bana doğru salına salına geliyor, belli ki sahipsiz. Ona 'hav' dedim, o da bana doğru geldi ve beni takip etti. Birkaç kere dönüp ona baktığımda, görülmek istemediğinden arkamdan, yol kenarındaki çukurun içinden yürümeye devam etti. Kilometreler boyunca bu şekilde devam etti.

Ne zaman ona baksam çukurda büzüşüp kararsızca duruyordu. Devasa köpeğin mahzun bir yüz ifadesi vardı. Ne zaman yürüsem o da yürüyordu. Sonra beklenmedik bir şekilde kayboldu ve her ne kadar onu hatırı sayılır bir süre arasam ve biraz beklesem de bir daha gözükmedi. Bir evin duvarına tebeşirle "Yatağını kendini sevdiğin gibi sev" yazılmıştı.

Ne kadar oldu sinmek için uygun bir yere rastlamayalı? Sinmek dedim kendi kendime. Sadece su basmış ekili tarlalar ve tam tepemdeki çiseleyen gri bulutlar var. Mısır sapları çok su çekmiş ve çürüyorlar, eğilip bükülmüşler. Yolun kenarındaki kaygan şapkalı mantar yığınlarından irkiliyorum, araba tekeri büyüklüğünde koloniler, kötücül, zehirli ve iğrenç görünüyorlar. Yaşlarından dolayı gri atlar sulu çayırlarda duruyorlardı, yüz binlercesinden oluşan bir kordon. Çamurlu çiftlik avlularında ördekler. Dinlenirken koyunların arkamdan bana sabit bir biçimde baktıklarını fark ettim. Hepsi hizaya geçmiş bir şekilde duruyordu, tüm bunlar bir benzin istasyonun yakınında oldu. Benzinci bana kuşkulu bir şekilde bakınca koyunlar hizada kalarak yaklaştılar, beni utandıracak kadar yakınıma kadar geldiklerinden sanki molam çoktan bitmiş gibi davrandım; gene de en sonunda biraz ayaklarımı sallandırabileceğim ufak bir taş duvar bulmaktan çok mutluydum. Bugün ilk defa uzak sisin ilerisindeki bir tarlada çalışan iki traktör gördüm. Ren Vadisi'nden beri tarlalarda kimseyi görmemiştim. Noel ağaçları kuruluyor, şimdilik hiçbir süs olmadan, sadece oldukları gibi. En

sonunda arazi gayet düz bir hâl aldı ve uzun bir süre öyle kaldı. Yalnızlık bugün önümden batıya doğru uzandı ama görüşüm perdelenirken o kadar ilerisini göremedim. Boş bir tarladan havalanan kuşlar gördüm, sayıları gittikçe arttı ta ki gökyüzü onlarla kaplanana kadar ve onların yerin rahminden, yerçekiminin geldiği o müthiş derinliklerden geldiklerini gördüm. Orada patates madeni de bulunabilir. Yol o kadar sonsuz ki içimi bir korku kapladı. Geçen hafta boyunca yağmur ve sisli gri, güneşin yerini bile tahmin etmemi imkânsız kıldı. Brienne'e varır varmaz insanlar birden saklanmaya başladılar, sadece ufak bir bakkal yanlışlıkla açık kaldı. Sonra o da kapandı ve o zamandan beri kasaba ölüme terkedildi. Bu kasabanın üstünde işlenmiş demir parmaklıklarla heybetli bir kale duruyor: Tımarhane. Bugün kendi kendime "Orman," dedim sık sık, hakikat bizzat ormanın içinde geziniyor.

Salı, 10 Aralık

Hava bir süreliğine tamamen açık, güneşi görünce içim neşeyle doluyor, her yerde buhar – Aube'den sanki nehir kaynıyormuşçasına buhar, tarlardan buhar. Yürürken gökyüzüne bakınca farkında olmadan kuzeye doğru bir kavis çiziyorum. Aube'den hemen sonra bir tarladan öyle yoğun ve alçak bir buhar yükseliyor ki omuzlarıma kadar gelen sisin içinde ilerliyorum. Göz alabildiğince uzanan yer neredeyse düz. Perişan bir kadın perişan bir köpeği evden atıyor. Tanrım, ne kadar üşüyorum, Tanrım, lütfen anne babamı yaşlandır. Burro onuncu kattan düştü çünkü balkonda oraya ait olmayan delikler vardı ve hemen öldü. Otelin sahibi, itibarını düşünerek ve acımın sonsuzluğunu görerek bana eğitimim için on dokuz bin mark önerdi. Ne eğitimi, dedim, Yehuda'nın parası bu, bir ruhu geri getirmez. Piney'e kestirme giden yolda yalnızdım. İçinde uyuduğum döküntü kulübedeki delikten birisinin horladığını duydum, gece yarısından sonra kısa bir gürültü oldu ve tamamen uyandım ve bir an için kaçacağımı düşündüm. Burada evler ve insanlar belirgin bir şekilde farklı ama köylerin hepsinin iyi günleri geçmişte kalmış. Bir demiryolu geçidinde yaşlı bir kapıcıyla tanıştım. Emekliye ayrılmış olsa da her gün bir paçavrayla şimdi

selefinin yaşadığı kapıcı kulübesine gidip otomatik panelin içini siliyor. İzin veriyorlar. Yavaşça bulutlar tekrardan beliriyor ama kuşlar hâlâ güzel sesler çıkarıyorlar. Piney'de süt ve mandalina satın aldım ve kasabanın ortasında bir mola verdim. Yakından bakınca nirengi noktası olarak konulmuş bir işaretin üzerinde oturduğumu fark ettim.

Yolun bu kısmı dümdüz, ne zaman yokuş yukarı olsa sadece bulutlara doğru gidiyor. Uçsuz bucaksız boş tarlalar; arabalar yol boyunca sanki bir şey tarafından emiliyormuşçasına çekiliyor. Piney'in hemen dışında devriyedeki polisler tarafından durduruldum ve sorguya çekildim. Söylediğim hiçbir şeye inanmadılar ve beni hemen beraberlerinde götürmek istediler. Ancak Münih şehrinin adı geçtiğinde anlaşabildik. Oktoberfest, dedim. Polislerden biri orada bulunmuş, Glockenspiel ve Marienplatz sözcüklerini hatırlıyordu ve bunu Almanca söyledi. Bundan sonra buzlar çözüldü. Çok uzaktan, bir tepenin üstünden ilerideki Troyes'yı gördüm. Sonra birkaç turna üstümden kusursuz bir düzende uçarak geçti. Sert rüzgâra karşı benim yürüme hızımdan biraz daha hızlı kanat çırparak ilerlediler. Yirmi dört turna vardı, büyük ve gri, bazen içlerinden birinden boğuk bir çığlık yükseliyordu. Ne zaman ani bir esinti düzenlerini bozsa içlerinden bazıları yükseliyor, bu esnada gruptan kopan diğerleri eski yerlerine geçmeye çabalıyorlardı; yeniden hizalanma biçimleri büyüleyiciydi. Gökkuşağı gibi, turnalar yürüyen için bir metafor. Troyes'nın ilerisinde silik bayırlar görebiliyordum,

muhtemelen Sen Vadisi'nin uzak yüzü. Sonra birden turnalar güneydoğuya döndüler, muhtemelen orada bulunan ulusal parka doğru. Sen'i geçmeden bir karton süt aldım ve köprünün korkuluğunda otururken içtim. Nehre fırlattığım boş süt kartonu benden önce Paris'te olacak. İnsanların kendini beğenmiş bir hâlde dolaşmalarına şaşıyorum. Büyük bir şehirde bulunmayalı çok oldu. Durup düşünmeye fırsat vermeden doğrudan katedrale gittim. Zonklayan ayaklarımın üzerinde etrafında gezindim ve hayretim yüzünden içeri girmeye cesaret edemedim. Ben kesinlikle planın bir parçası değildim. Ufacık bir otel odası tuttum ve Nuber'in formasını yıkadım, artık Offenbach Kickers ile jübile maçındaki Nuber'in değil benim kokumu taşıyor. Büyük şehirler pisliklerini saklar ve orada birçok şişman insan da yaşar. Yarış bisikletinin üzerinde bir şişman adam gördüm ve perişan köpeği önünde, benzin deposunun üstünde oturan, mopedinin üstünde şişman bir adam ve bir dükkânda şişman bir genç kızdan biraz peynir satın aldım. Bana sanki bir asilzadeymişim gibi davrandı her ne kadar tamamen perişan bir vaziyette olsam da. Bir televizyonun önünde oturan iki şişman çocuk gördüm. Görüntü hiçbir şey seçilemeyecek kadar bozuktu ama onlar gene de büyülenmişçesine televizyona bakmaya devam ediyorlardı. Pazarda koltuk değnekli bir oğlan gördüm, bir evin duvarına yaslanıyordu, tam da ayaklarım artık işbirliği yapmayı reddettiğinde. Tek bir bakış ile ilişkimizin yakınlığını ölçtük.

Çarşamba, 11 Aralık

Önümde gördüğüm tek şey yol. Aniden, tepenin zirvesinin civarında bir atlı gördüğümü zannettim ama yaklaşınca bir ağaç olduğu ortaya çıktı; sonra bir koyun gördüm ve onun da bir çalı çıkıp çıkmayacağına emin olamadım, ama ölmek üzere olan bir koyundu. Kaskatı ve zavallı bir şekilde öldü; daha önce bir koyunun öldüğünü hiç görmemiştim. Çok hızlı adımlarla yola koyuldum.

Troyes'da sabah karanlığında beni takip eden alçak bulutlar vardı yağmur yağmaya başladığında. Loşlukta gamlı katedrale doğru gittim ve etrafında bir gölge gibi süzüldükten sonra kendimi bir ittirip içeri girdim. İçerisi hâlâ zifiri karanlıktı, çoktandır kederli olan bir devler ormanında sessizce durdum. Dışarıda fırtına öyle bir esti ki yağmurluğum yırtıldı, bir otobüs durağından öbürüne saçaklara sığınarak savrula savrula koştum. Sonra katlanılmaz ana yoldan ayrılıp yola paralel Sen Nehri'nin kıyısından yürüdüm. Bitmek bilmeyen banliyöler gibi civar çok kasvetliydi, yol boyunca birkaç çiftlik vardı. Elektrik telleri fırtınada cızırdayıp sallanıyorlardı, fırtına bacaklarımı yerden kesmesin diye biraz öne eğik bir biçimde yürümeye devam ettim. Bulutlar yüz metreden daha yüksekte değiller, sıkı bir takip. Bir fabrikanın

yakınındaki bekçi arkamdan bağırdı, çünkü içeriye gireceğimi düşünüyordu ama benim amacım sadece büyük çeşmeler taşıyan kamyonlardan uzak durmaktı. Çayırların üzerinden gitmek imkânsız, her şey sular altında ve bataklık gibi. Tarlaların orada toprak ağırlaşmış. Havadan güç aldığımdan bugün insan yüzlerine daha rahat katlanıyorum. Parmaklarım öyle donmuş ki güçlükle yazabiliyorum.

Birden kar yağışı, yıldırım, şimşek ve fırtına, hepsi birden, tam tepemde, o kadar ani ki gene sığınacak bir yer bulamadım ve sırtımı bir evin duvarına yaslayarak, rüzgârdan biraz korunur bir hâlde yukarıdaki tantananın üzerimden geçmesini bekledim. Hemen sağ tarafımdaki evin köşesinde azgın bir kurt köpeği başını bahçe çitlerinin arasından çıkartıp bana dişlerini gösterdi. Birkaç dakika içinde sokağın üzerinde el yüksekliğinde su ve kar birikintisi oluşuverdi ve bir kamyon yerde ne var ne yoksa üzerime sıçrattı. Kısa bir süre sonra güneş birkaç saniyeliğine belirdi sonra da fırtınalı yağmur patlak verdi. Kendimi bir siperden öbürüne atarak ilerlerdim. Savieres'teki köy okulunda Paris'e taşıtla gitmeyi düşündüm, bu bana biraz akıllıca geldi. Ama buraya kadar yayan gelip sonra bir araca binmek? Bir şeye boyun eğeceksem akılsızlığa eğmeyi tercih ederim. St. Mesmin, les Gres. Peşimdeki sürekli yaklaşan şiddetli siyah duvardan kaçışım yüzünden tam les Gres'e gelemedim. İçinde oturanların olduğu bir evin çamaşırhanesine kimse tarafından fark edilmeden girdim. Beş dakika boyunca dışarıda cehennem gibi

bir şey hüküm sürdü. Kuşlar yanlamasına esen yoğun dolu kümeleri arasında savaşıyorlardı. Sadece birkaç dakika içinde bütün bu patırtı ardında her şeyi bembeyaz bırakarak üzerimden akıp geçti ve gitti, sonrasında acı içerisinde kıvranan istikrarsız bir güneş ve onun da ötesinde derin ve siyah ve tehditkâr bir sonraki duvar yaklaşıyordu. Les Gres'te ayak tabanlarıma kadar sarsılmış bir hâlde bir "cafe au lait" ısmarladım. Kendilerini dalgıçlara dönüştüren lastik üniformalar giymiş iki motosikletli polis de mekâna sığınmışlardı. Yürümek artık işe yaramıyor. Tipi beni öylesine şiddetli bir kahkaha nöbetine sokmuştu ki kafeye girdiğimde yüzüm çarpık bir hâl almıştı. Polisin beni tutuklayacağından korktuğumdan bir defa daha tuvaletteki aynanın önünde hâlâ az da olsa bir insanı andırıp andırmadığımı kontrol ettim. Ellerim yavaşça yeniden ısınıyor.

Uzun, upuzun bir yol yürüdüm. Uzaktaki açık çayırlarda bir sonraki fırtına geldiğinde ve etrafta sığınacak hiçbir şey olmadığından bir araba durdu ve beni az ilerideki Romilly'e götürdü. Sonra devam. Bir dolu fırtınasında bir eve yaslanarak durdum, gene bu acelede bulunacak daha iyi bir şey yoktu, bir pencerenin tam yanındaydım ve içeride kolumu uzatsam tutabileceğim, o kadar yakınımda olan, bir masa lambasının ışığında kitap okuyan yaşlı bir adam vardı. Dışarıda bir şey yağdığının da nefesini canına üfleyen benim yakınında durduğumun da farkında değildi. Aklıma bir fikir geldiği için tekrar aynaya baktığımda yüzümü pek tanıyamadım. Yolun geri kalanını yüzebilirim. Neden Sen Nehri'nde yüzerek

devam etmeyeyim? Yeni Zelanda'dan Avustralya'ya kaçan bir grupla yüzmüşlüğüm var, hatta en öndeki bendim çünkü hâlihazırda yolu bilen bir tek ben vardım. Göçmenlerin kaçmaları için tek seçenek yüzmekti fakat mesafe 80 kilometreydi. İnsanlara ek bir yüzme desteği olarak yanlarına plastik futbol topları almalarını salık vermiştim. Teşebbüs daha başlamadan bazı boğulanlar için efsane olmuştu. Birkaç gün sonra Avustralya'daki bir şehre ulaştık; karaya ilk çıkan bendim ve sonra gelenlerin ilk olarak yarısı suya batmış kol saatleri ulaşmıştı kıyıya. Saatleri toplamış ve yüzücüleri kıyıya çekmiştim. Kıyıda büyük, yürek burkan dostluk sahneleri meydana geldi. İçlerinde tek tanıdığım Sylvie le Clezio idi. Yağmur yeniden çok sert yağmaya başladığında tepesi kapalı bir otobüs durağına sığınmak istedim ama orayı çoktan birkaç kişi kapmıştı. Önce biraz durakladım ama en sonunda bir okula doğru sürünerek gittim. Araba girişi olan büyük kapı kapanınca gürültü çıkardı ve sınıflardan birindeki bir öğretmen beni gördü. Nihayet sandaletleri ve mavi tulumuyla dışarıya geldi ve beni sınıfa davet etti, ama o noktada fırtınanın en kötü anı geçmişti, ben de uzun süre dinlenemeyecek kadar yürüme temposuna girmiştim. Artık ardımda bıraktığım mesafeler epeyce büyük. Ayrılırken demir kapıyı kilidine çok yumuşakça bıraktım ki gidişim dikkat çekmesin. Provins'e kadar sonsuz bir yol yürüdüm, doymak bilmez bir iştahla ne bulursam mideye indirmeye karar vermiştim ama boğazımdan sadece bir salata geçiyor. Şimdi kalkmam gerektiğinde bir mamut ayaklanacak.

Perşembe, 12 Aralık

Pierre-Henri Deleau'yu aradım, böylece onu yataktan kaldırmış oldum, yürüyerek geldiğimi bilen tek kişi o. Nangis: Dümdüz bir yol, yürümesi keyifli çünkü yolun kenarından ağır ağır gidebiliyorum. Soğuk, hafif tipi başlıyor, sonra yağmur. Hava çok soğuk, karın ilerisinde bir polis barikatı karşıma çıkıyor, bu epeyce rahatsız edici. Sürülmüş tarlalar, cadde boyunca uzanan ağaçlar, şeker pancarı yığınları. Sabahleyin Provins'de uzun bir süre başıboş dolaştım, en az altı kilometre yürümüşümdür. Tüm bunları sonlandırmaya yönelik bir irade yükseliyor içimde, ama Provins Paris'ten hâlâ 50 kilometre uzakta ve yürüdüğüm mesafeyi de sayarsak elli beş kilometre yapar. Oraya varana kadar durmayacağım. Bir gece ve sonra da bir yarım gün. Yüzüm soğuktan yanıyor. Dün gece biraz daha iyi uyudum, her ne kadar her zamanki gibi sabah üç buçukta uyanıp yavaşça yola koyulmuş olsam bile. Önce karanlıkta Provins'in yukarısına yürüdüm ve bin yıl öncesinin ne kadar kasvetli olduğunu tasavvur ettim, binalara bakınca görüyor insan bunu. Neredeyse boş bir otobüs yanımdan geçti. Sürücü, araç hareket hâlindeyken otobüsün hava basınçlı kapılarını hâlâ yanan sigara izmaritini fırlatmak için açtı. Otobüsün her iki kapısı

da açıldı, hem ön hem arka. Sürücü bunu alışkanlıktan yapıyor, neredeyse hiçbir zaman yolcusu yok, otobüsü neredeyse hep boş. Bir gün sırtını kapıya yaslamış okul çantalı bir öğrenci dışarı düşmüş. Çocuğun yokluğundan saatler sonra haberleri olmuş çünkü diğer yolcular otobüsün önünde oturuyorlarmış ve çocuğun düştüğünü ruhları bile duymamış. Davada otobüs sürücüsünün kendini savunmak için söyleyeceği hiçbir şeyi yokmuş. Karar ise hâlâ açıklanmamış. Ellerim soğuktan bir ıstakoz kadar kırmızı. Gene de yola devam.

Cuma, 13 Aralık

Bütün gece yürüdüm. Paris sınırındayım. Büyükbabamın kapının önündeki sandalyeden kalkmayı reddettiği gün. Manzarada bir çiftlik evi, bir de iki tane çürüyen direğin arasına gerilmiş bir çamaşır ipi, üstünde mandallar var. İçinde suyun birikmiş olduğu çamurlu bir çukurda ördekler oynaşıyorlar. Biraz ileride bir samanlık ve emekli demiryolu memurlarına verilen türden bir kulübe. Demiryolundan günde sadece bir tren geçiyor. Göğsüne kadar çekilmiş bir battaniyeyle sarılı büyükbabam deri bir koltukta oturuyordu. Hiçbir açıklama yapmaksızın bir daha koltuktan kalkmayacağını söyledi. Hava güzel olduğu için istediğini yapmasına izin verdiler sonra etrafına bir çeşit geçici bölme yaptılar. Bölmenin duvarları dışarıda hava tekrar ısınınca hızlıca ve kolayca sökülebilecek şekilde yapılmıştı. Çatı katranlı kâğıtla kaplanıp çivilenmişti. Büyükbabanın arkasında, çiftlik evininin ilerisinde ilk olarak han var. Menüde bir sürü şey yazılı ama garson kadın sürekli şunu söylüyor: Bugün bundan elimizde kalmadı, bu az önce bitti, kasap teslimat yapmayınca domuz namına hiçbir şey kalmadı. Sadece birkaç çeşit balık var ve lokanta açıldığından beri her gün böyle olagelmiş. Masalar birbirlerinden akvaryumlarla ayrılı,

içlerinde sazan, alabalık ve ayrıca bazı çok egzotik balıklar var, içlerinden birisi de şiddetli elektrik şokları yayabilen bir yılan balığı. Ama bu balıklar asla akvaryumdan çıkarılıp yemek yapılmıyor; mutfağın balıkları nereden temin ettiği hâlâ gizemini koruyor. Her akvaryumun üstünde 'acıkınca, çok acıkırım' yazılı ve birisi yukarıdan suya ekmek kırıntıları atınca balıklar onları yutmak için itişip kakışıyorlar. Büyükbaba bir keresinde bütün omurlarının kırık olduğunu ve her şeyi bir arada tutan şeyin koltukta oturması olduğunu söyledi. Eğer ayağa kalkarsa her şey bir taş yığını gibi etrafa saçılacakmış. Bu durum köprücük kemiğinde görülebilir ve de omzuyla yaptığı dairesel hareketlerle, öbür omzuyla bunu yapamadığını öne sürüyor. Bunu da köprücük kemiğinin omurgasına, en azından sol tarafında, sağlam bir bağı olmadığının geçerli bir kanıtı olarak görüyor. On bir yıl boyunca büyükbaba koltuğundan kalkmamış, sonra bir gün ayağa kalkmış, bölmesinin arkasındaki hana girip yiyecek bir şey sipariş etmiş, balık yemiş ve sonra hesabını ödemek istemiş ama cebindeki banknotlar çoktan tedavülden kalkmış, onların yerlerine yeni banknotlar yıllar önce sürülmüştü. Büyükbaba sonra ablasını ziyarete gitmiş, orada yatağa yatmış ve yataktan kalkmayı reddetmiş. Büyükanne artık bunu anlayamasa da abla anlayabiliyordu. Büyükanne her gün gelip büyükbabayı kalkmaya ikna etmeye çalışmış ama büyükbaba dinlememiş. Dokuz aydan sonra büyükanne her gün yerine haftada bir gelmeye başlamış. Bu böylece kırk iki yıl devam etti.

Evliliklerinin Altın Yıldönümüne rastlayan haftada art arda iki gün gitmiş çünkü yıldönümü olağan ziyaretinden bir gün önceye denk geliyordu. Yolculuk nispeten uzundu ve büyükanne hep tramvaya biniyordu. Ama yıllar sonra tramvay kapatıldı ve raylar sökülüp bir otobüs hattı açıldı. Büyükanne her geldiğinde yanında büyükbabaya göstermek için onun botlarını taşıyor oluyordu ve onu botlarını giymeye ve ayağa kalkmaya ikna etmeye çalışıyordu. 42 yıldan sonra ufak bir kaza oldu. Büyükanne itişip kakışan yolcular tarafından otobüs dışına itilmiş, botları kaybetmiş ve onları yerden almayı başaramadan harekete geçen otobüs botları ezmiş. Şimdi ne olacak? Büyükanne büyükbabayı ziyaret etmeden önce yeni bir çift bot almış. Büyükbaba yeni botlara baktığında onların canını yakıp yakmayacağını merak etmiş. İki buçuk yıl sonra büyükbaba her turu kazandığı bir bowling oyunu gecesinin ardından öldü. Mutluluğu ve bunu kaldıramayacak kadar narin kalbi yüzünden öldü.

Kasırganın içinde büyük bir orman manzarası. Bütün gün yağmur yağdı, hava bütün gece ıslak ve soğuktu, kar taneleriyle karışık. Şurada bir mobil evin, eldivenlerin, gecenin içindeki yürüyüşün, kazanın, Rus resepsiyonun parçaları var. Şehirdeki tepe 14. Louis zamanındaki birikmiş atıklardan, o zamanlar açık bir kırmış ve pislik o kadar yükselmiş ki şimdi şehirde döşenmiş yollarıyla ve üstündeki gökdelenlerle sıradan bir dağ var.

Claude'un yıllar önce bir ağacın gövdesindeki yüksek noktaya attığı ve bunca zamandır ağacın gövdesinde dimdik saplı kalmış oku aradım ama Claude bana okun çürüdüğünü ve kısa bir önce düştüğünü söyledi; okun arkalığını bulmuş, okun sadece çelik ucu hâlâ ağaca saplıymış. Kuşlar oku sıklıkla bir işaret ve bir dal olarak kullanıyorlardı, dedi Claude; üstünde, sırada oturan beş altı karakuş görürmüş. Sahra Çölü'nü geçtikten sonra İn Gall'da gördüğü ilk ağaçtan kopardığı küçük kurumuş limonun hâlâ onda olduğunu iddia ediyor. Av için barut ve cephaneyi, hatta tüfeği bile kendisi üretmişti.

Sabah Paris'in dış mahallelerine geldim ama Champs Elysses'ye hâlâ yarım gün var. Orada o kadar bitap bir şekilde yürüdüm ki bilincim kalmamıştı. Bir adam ormanın içinden yürümek istemiş ve bir daha asla görünmemiş. Bir adam büyük köpeğiyle geniş bir sahilde yalnız başına gezintiye çıkmış. Kalp krizi geçirmiş; köpeği çok sabırsızmış ve koşmak istiyormuş, tasma da bileğine bağlı olduğu için o da yürümeye devam etmek zorunda kalmış. Bir adamın alışveriş torbasında canlı bir ördek vardı. Dizlerinden aşağısı zebra desenli bir battaniyeyle örtülü kör bir dilenci akordeon çalıyordu. Yanındaki kadın alüminyumdan bir bardağı para toplamak için tutuyordu. İkisinin yanında bir de bir alışveriş çantası vardı ve içinden hasta bir köpek bakıyordu. Sıklıkla bakışlarım bir pencerenin içinden engin, kumlu bir sahile kaydı. Güçlü dalgalar, sahili döven köpük ve şafaktaki pus dışında hiçbir şey yok. Hias diyor ki

görüşü dünyanın sonuna uzanıyormuş. Tehlikenin nefesi denilen şeye yakındık.

Birkaç garson bir kafeden kaçan bir köpeğin peşine düştüler. Hafif bir yokuş yaşlı bir adama ağır geldi ve bisikletini yavaşça yürüyerek, sendeleyerek ve nefes nefese itti. En sonunda duruyor, öksürüyor, devam edemiyor. Bisikletinin arkasındaki askıda süpermarketten aldığı dondurulmuş bir tavuk bağlı.

Peru'dan kadın şarkıcılı arp müziği bulmalı. Yüceltilmiş kuluçka, aşırı yağlı ruh.

Cumartesi, 14 Aralık

Geriye dönüp baktığımda bir de bu: Eisnerin'e gittim, hâlâ yorgundu ve hastalığın izlerini taşıyordu. Birisi ona yürüyerek geldiğimi telefonda söylemiş olmalı, ben bu konudan bahsetmek istememiştim. Utanmıştım ve ağrıyan bacaklarımı bana doğru ittirdiği ikinci bir koltuğa uzattım. O mahcubiyet anında kafamdan bir düşünce geçti ve durum zaten yeterince tuhaf olduğu için ağzımdan çıkıverdi. Birlikte, dedim, ateş pişirip balık söndürmeliyiz. Bunun üzerine bana baktı ve çok zarifçe gülümsedi; beni anladı, ne de olsa yürüyerek geldiğimi ve korunmasız olduğumu biliyordu. Kısa ve müthiş bir an için ölümüne yorgun bedenimden tatlı bir his akıp geçti. Dedim ki, pencereyi açın, son birkaç gündür uçabiliyorum.

Sonsöz yerine:

Lotte Eisner'e Helmut Käutner Ödülü Verilmesi Dolayısıyla Övgü

Bayanlar, Baylar,

Bugün burada Lotte Eisner'i, diğer adıyla Eisnerin'i onurlandırmak için bulunuyoruz. Ona ilk olarak böyle hitap eden, utanmazlığıyla çoğunlukla doğruyu söyleyen Bertolt Brecht'ti ve bu hitap zaman içerisinde benimsendi.

Eisnerin, kimdir bu Eisnerin? İlk olarak hemen şunu söyleyeceğim: Kendisi hepimizin, Yeni Alman Sineması'nın ve Henri Langlois'nın ölümünden beri, muhtemelen dünya sinemasının vicdanıdır. Nazi Almanyası'nın barbarlığından kaçtı, sağ kaldı, şimdi bizimle, Alman toprağında. Bu toprağa yeniden ayak basmanız bile kucağımıza düşmüş bir mucize.

Kendisine Helmut Käutner Ödülü'nü veren elleri, üstünde oturduğu Düsseldorf'taki bu yeri ve, bayanlar ve baylar, bu ana tanık olan varlığınızın gösterdiği ilgiyi kutsuyorum.

Tüm hazinelerimizi gözetmiş, ejderha Langlois, o brontozor, o harikulade canavar, bizi bıraktı ve şimdi sadece Eisnerin var. Lotte Eisner, sizi dünyadaki son mamut olarak selamlıyor ve hürmet ediyorum;

siz bu dünyadaki sinemayı doğduğu andan itibaren tanıyan tek kişisiniz, ya da daha doğrusu, sinemanın başlangıcından beri her noktada önemli kimseleri hem kişisel olarak tanıdınız hem de çoğu zaman desteklediniz: Filmlerini 1904 ve 1914 arasında çevirmiş sihirbaz Méliès –doğrusu siz onunla bu zaman diliminden sonra tanıştınız–, sonra Eisenstein, Chaplin, Fritz Lang, Stroheim, Sternberg, Renoir, herkesi. Ve size hayranlık duymayan kimse yoktu. Müteakip nesil için de, şimdi benim neslim için de bu böyle.

Hac yolculuğumuzun hedefi Eisner ve Paris'teki ufak dairesinde neredeyse sadece genç insanlar var etrafında, çünkü ruhu genç kaldı. Sadece bedeniniz yaşlandı ve sizin için bir külfete ve zahmete dönüştü, yoksa bizimle birlikte dağa tırmanmaya gelmeyi tercih ederdiniz.

Lotte Eisner, bizden ve bu hayattan sıvışmak istediğiniz o korkakça an konusunda burada sessiz kalacak değilim. Yıl 1974'tü, ve biz, yani Yeni Alman Sineması hâlâ toprağa sağlam kök salmamış hassas bir bitkiydi ve "genç sineması" olarak kinayeyle anılıyordu. Ölmenize izin veremezdik. Ben kendim o zaman kadere yakardım; o zaman şunu yazdım, izninizle aktarıyorum:

"Eisner'imiz ölmemeli, ölmeyecek, buna izin vermeyeceğim. Şu an ölüyor değil çünkü ölmüyor. Şimdi değil, hayır, buna hakkı yok. Kararlı adımlarımın altında yer sallanıyor. (...) O, buna cesaret edemez! Etmemeli. Etmeyecek. Paris'e vardığımda hayatta

olacak. Ölmemeli. Belki daha sonra, izin verdiğimizde, ölebilir."

Lotte Eisner, sizi yüz yaşınızdayken aramızda görmek istiyoruz ama bu an itibariyle sizi tutan bu korkunç tılsımı çözüyorum. Ölebilirsiniz. Bunu hafiflikten yoksun, kesin olarak bildiğimiz tek şey olan ölüm karşısında huşu içinde söylüyorum. Bunu söylüyorum çünkü sizin tarafınızdan sağlamlaştırıldık, çünkü bizim kendi tarihimizle bir bağlantıyı mümkün kıldınız ve de daha önemlisi: Siz bize meşruluk kazandırdınız.

İkinci Dünya Savaşı felaketiyle Alman sinemasının devamlılığının kopması tuhaf. İplik zaten önceden incelmişti. Yol hiçliğe çıktı. Çok az sayıda film ve Staudte ve Käutner gibi istisnai yönetmenler dışında artık bir Alman sineması yoktu. Çeyrek asırlık bir boşluk açıldı. Edebiyat ve diğer dallarda bu asla bu kadar belirgin değildi. Biz, yeni yönetmenler nesli, babasız bir kuşağız. Yetimleriz. Sadece büyükbabalarımız var, mesela Murnau, Lang, Pabst, 20'li yılların nesli.

Kitaplarınız, öncelikle Alman Dışavurumcu sineması hakkında olan Perili Perde –eminim ki bu çağ hakkındaki kesin ve nihai çalışma olarak kalacak–, ve de Murnau üzerine olan kitabınız ve de Fritz Lang hakkındaki, sonra Paris Sinematekindeki çalışmalarınız ve bizim ve gençlerin yazgısındaki rolünüz, tüm bunlar bize tarih ve kültür tarihi ilişkileri köprüsü kurdu. Bunun anlamını kendileri de

felaket tarafından çarpılmış olmalarına rağmen neredeyse kesintisiz devam eden Fransızlar asla anlayamaz ve savaşın hemen sonunda Yeni Gerçekçiliği yaratan İtalyanlar da, ve Amerikalılar da, Sovyetler Birliği de, hiç kimse. Bunu ancak biz kendimiz kavrayabiliriz.

Bir gün evinizde yorgun, terslenmiş ve çaresiz hissederken laf arasında ortaya şunu söylediniz: "Dinleyin, sinema tarihi Almanya'daki siz genç yönetmenlerin pes etmesine izin vermeyecektir."

Bizim için özellikle önemli olan ikinci şey ise meşruiyet sorusu. Yıllardır üzerine basa basa söylüyorum: ALMANYA'DA YENİDEN MEŞRU FİLM KÜLTÜRÜ VAR. Beni doğru anlamanız için, bayanlar baylar, bunu Nazi Almanya'sının üzerimize çökerttiği barbarlık ve korkunçluğa karşıt olarak söylüyorum. Ama tabiri caizse kendine güç veren bir buyrukla, basit bir güç duyurumu ile meşru kılınmadık, bizi ilk olarak bizim için nihai yetkili olan Eisnerin meşru kıldı. Onun sayesinde meşru ilan edildik. Bunu belki şu şekilde açıklayabilirim: Orta Çağ'da birisi imparator olarak taçlandırıldığında, bu veraset ve en önemlisi güç nedeniyle gerçekleşiyordu, ama o kişi meşruiyeti Roma'da Papa'dan temin ediyordu. Eisnerin bizi meşru ilan ettiği için öyleyiz. Ve öncelikle bize yurtdışında izleyici bulma imkânı sağlayan da bu edimdi.

Eisnerin, kim bu Eisnerin? Soruyu ikinci kez soruyorum. Lotte Eisner, bizim için bugün ne anlama geldiğinizi, yolun başında asla tahmin edemezdiniz.

Bugün bile hâlâ annenize erkek ve Kızılderili olarak doğmadınız için öfkelisiniz. Beş yaşındayken Karl May'i okudunuz ve Kızılderili olmak istediniz. Kilimlerden bir Kızılderili çadırı yaptınız ve oyuncak bebeklerinizin kafa derilerini yüzdünüz. Çocukların çoğunlukla hiçbir şey okuyamadığı bir yaşta eski çağların efsaneleri sizi içine çekti. Sonraları, okulda sıranın altında Dostoyevski okudunuz. Arkeolog ve sanat tarihçisi oldunuz ve dolambaçlı yollardan geçtikten sonra bugün de bir bakıma arkeologsunuz. Keşifler yapıyor ve bir şeyler ortaya çıkarıyorsunuz. Bir okul arkadaşınız size şair olduğunu ileri süren sevimli bir serseriden bahsetti. Bir okul defterine el yazısıyla bir tiyatro oyunu yazmıştı ve arkadaşınız edebiyattan bir kelime anlamadığı için sizden okumanızı istedi; eğer piyes iyiyse adamla bir ilişki yaşamak istiyordu. Piyesin adı Baal'dı. "Beni dinle," dediniz gece kitabı okuduktan sonra, "o Almanya'nın en iyi şairi olacak!" O zamanlar şair kendisine Bertolt değil de Eugen diyordu. Yıl 1921'di.

1933'te Harry Piel'in Giftgas filmi hakkında bir yazı yazdınız ve yazınızda sizin peşinizi bırakmayan korkunç bir hayal için okuyucularınızın gözlerini açmak istediniz. Völkische Beobachter gazetesi buna şöyle bir yazıyla cevap verdi: "Film-Kurier'in maskesi düştü. Bolşevik Yahudi gazeteci Lotte Eisner..." falan. Sonra da kelimesi kelimesine, tekrar ederken bile insanın tüylerini diken diken eden şu sözleri: "Kafalar yuvarlanmaya başladığında bu kafa yuvarlanacak." Hitler iktidarı ele geçirdiği gece Almanya'yı

sonsuza dek terk ettiniz, tıpkı bu ülkenin sahip olduğu en parlak insanların birçoğu gibi kovalandınız. Kardeşleriniz ise sizi takip etmeye tereddüt ettiler. Onlara, adeta geleceği görürmüşçesine, "ileride yanınıza tek bir parça bavul alabilirseniz mutlu olacaksınız," dediniz.

İşgal sırasında yıllar boyunca saklanarak ve sahte isimler kullanarak yaşadınız Fransa'da. Hayatta kaldınız. Diliyorsunuz ki külleriniz Fransa'da bir ormana saçılsın.

Çalışmaya devam ettiniz ve Henri Langlois ile birlikte binlerce sessiz filmi, aksi takdirde geri dönüşü olmayacak bir şekilde sonsuza kadar kaybolmaktan kurtardınız. Bizim için çok önemli olmuş kitaplarınızı yazdınız, keşiflerinize ve araştırmalarınıza devam ettiniz. Kendinizi, Almanya'da ilk filmlerimizi kendi ayakları üstünde durdurmaya gayret gösteren bizlere hiç tereddüt etmeden verdiniz. Bize kelimenin tam anlamıyla kanat verdiniz.

İzninizle Lotte Eisner, bayanlar baylar, sizlere 1974 Noel'inden hemen önce, hac yolculuğumun sonunda not aldıklarımı okuyacağım:

Paris, Cumartesi, 14 Aralık:

"Geriye dönüp baktığımda bir de bu: Eisnerin'e gittim, hâlâ yorgundu ve hastalığın izlerini taşıyordu. Birisi ona yürüyerek geldiğimi telefonda söylemiş olmalı, ben bu konudan bahsetmek istememiştim. Utanmıştım ve ağrıyan bacaklarımı bana doğru ittirdiği ikinci bir koltuğa uzattım. O mahcubiyet anında

kafamdan bir düşünce geçti ve durum zaten yeterince tuhaf olduğu için ağzımdan çıkıverdi. Birlikte, dedim, ateş kaynatmalı ve balık durdurmalıyız. Bunun üzerine bana baktı ve çok zarifçe gülümsedi; beni anladı, ne de olsa yürüyerek geldiğimi ve korunmasız olduğumu biliyordu. Kısa ve müthiş bir an için ölümüne yorgun bedenimden tatlı bir his akıp geçti. Dedim ki, pencereyi açın, son bir kaç gündür uçabiliyorum."

Lotte Eisner, kanat verdiğiniz tek kişi ben değilim. Size teşekkür ediyorum. Size de, bayanlar baylar, ilginiz için teşekkür ederim.

Werner Herzog,
12 Mart 1982

Sadece kült filmleriyle değil, yaşamı ve düşünceleriyle de sıra dışı bir isim olan Werner Herzog'dan benzersiz bir tecrübenin kitabı: *Buzda Yürüyüş.*

1974 yılının kasım ayında, geçen yüzyılın en önemli sinema eleştirmenlerinden yakın arkadaşı Lotte Eisner'in Paris'te hasta yatağında ölmek üzere olduğu haberini alınca şöyle der Herzog: *Olamaz, dedim, şimdi ölemez, Alman sineması şu an onsuz yapamaz, bu önemli kadının ölmesine izin vereemeyiz.*

Herzog, oraya yürüyerek giderse Eisner'in ölmeyeceğine, iyileşeceğine dair çılgınca bir inançla Münih'ten yola koyulur. Bir sırt çantası ile çıktığı bu yolculukta köylerden, tarlalardan, dağ yollarından kar buz içinde geçerken karşılaştıklarını kendisine has üslubu ile kâğıda aktarır. Yolda gördüklerini anlatırken aslında yaşam, ölüm ve dünya hakkında âdeta kısa ve kesik, ama derin bir konuşma yapar kendisiyle.

1982 yılında Lotte Eisner'in Helmut Kautner Ödülü alması üzerine yaptığı konuşmayı da sonuna eklediğimiz *Buzda Yürüyüş*, iyi bir yönetmenin gözünden, buz üstünde bir yolculuğa çıkarıyor okurlarını.

Brienne'e varır varmaz insanlar birden saklanmaya başladılar, sadece ufak bir bakkal yanlışlıkla açık kaldı. Sonra o da kapandı ve o zamandan beri kasaba ölüme terkedildi. Bu kasabanın üstünde işlenmiş demir parmaklıklarla heybetli bir kale duruyor: Tımarhane. Bugün kendi kendime "Orman," dedim sık sık, hakikat bizzat ormanın içinde geziniyor.

JAGUAR KİTAP
"Mutlu azınlığa!"

www.jaguarkitap.com

Kapak Tasarım David Drummond

/jaguaryayinlari /jaguarkitap /jaguarkitap

9 786056 587856